RELACYA Z EXAMINU

KOMMISSYI SKARBU W. X. L.

Z DWOCH LAT

Od Raty 7browey 1786. R. do Raty Marcowey 1788.

inclusive z *nią przez Deputacyą od Stanów wyznaczoną*

ODPRAWIONEGO

W Stanach Rzpltey przez trzymaiącego w teyże Deputacyi Pioro JW. *Butrymowicza* Podstarosty i Posła Powiatu Pińskiego 1791. Roku w Miesiącu

UCZYNIONA

Z ROZKAZU STANOW WYDRUKOWANA

---

w Drukarni P. DUFOUR Kons: Nadw: J. K. Mci, Dyrektora Druk: Korp: Kad: mieszkaiącego w Rynku Miasta Starey Warszawy Nro: 58.

O S O B Y

Wyznaczone do Deputacyi Kommissyą Skarbu W. X. L. examinuiącey.

Z SENATU.

JO. Xiążę Turski dawniey Biskup Łucki teraz Biskup Krakowski.
JW. Komorowski Kasztelan Bełski.
JW. Suminski Kasztelan Brzeski Kuiawski.
JW. Zyberk Woiewoda Brzeski Litt:

Z STANU RYCERSKIEGO.

Z Prowincyi małopolskiey.

JW. Pawsza Sed: Ziem: Owrucki Poseł Kijowski
JW. Potocki Starosta Tłumacki Poseł Podolski.
JW. Chołoniewski Stta: Kołomyski Poseł Bracław:
JW. Krasicki Stta: Koryt: Poseł Czerniechowski.

Z Prowincyi Wielkopolskiey.

JW. Krzyżanowski Woyski i Poseł Gnieźnieński.
JW. Sobolewski Stta: i Poseł Warszawski.
JW. Oborski Podstoli i Poseł Liwski.
JW. Pikarski Stta: Korabiewski Poseł Rawski ktory na początku Seymu umarł.

Z Prowincyi W. X. Lit:

JW. Grabowski Stta i Poseł Wołkowyski.
JW. Gutakowski Stta Kapinowski Poseł Orszan:
JW. Matusewicz Kasztelanic i Poseł Brzeski Lit:
JW. Butrymowicz Podstarosta i Poseł Piński,

Który iako Protokul w Deputacyi trzymaiący Relacyą Examinu w Stanach Seymuiacych czynił w ten Sposob.

NAYJASNIEYSZY KROLU
PANIE MOY MIŁOSCIWY
PRZESWIETNE SKONFEDEROWANE RZECZYPOSPOLITEY STANY.

W Samych Seymu naſzego początkach, ieſzcze przed złączeniem ſię Izby Poſelſkiey z Senatorſką, w którey teraz Seymuiemy, wyznaczona była z Stanu Rycerſkiego przez Nominacyą JW. Jmci Pana Marſzałka Seymowego Deputacya, do Examinowania Rachunkow i czynności Kommiſſyi Skarbu W. X Lit: Delegowana; Oſoby do tey Deputacyi wyznaczone, w których liczbie i ja umieſzczony ieſtem, wykonaliśmy na ten czas zaraz według nakazu Prawa Przyſięgę, iako pilnie, ścisle, i ſprawiedliwie wſzyſtko examinować i wiernie wſzyſtko W. K. Mci Panu Naſzemu Miłościwemu i Stanom Seymuiącym donieść będziemy powinni, a razem na ten czas nominowani byli do teyże Deputacyi w Izbie

Senatorſkiey od W. K. Mci Pana Naſzego Miłościwego, Oſoby z Senatu, i gdy potym czynności naſze pod Prezydencyą JO. Xcia Jmci Biſkupa Krakowſkiego, naten czas Biſkupa Łuckiego zaczynaliśmy, wezwany zoſtałem od JOO. JWW. Deputowanych Kolegow moich, ażebym trzymał Protokuł i wſzelkie Deputacyi czynności konnotował.

Znayduię ſię więc teraz w dwoiakim obowiązku, raz iako Deputowany przyſięgły, drugi raz iako trzymaiący Protokuł, ażebym przy teraznieyſzey Relacyi, wſzyſtko iak naywierniey, iak nayściśley i iak nayſprawiedliwiey W. K. Mci i Prześwietnym Stanom donioſł, przeczytał, i przełożył.

W Poſtępowaniu zatym ſwoim, maiąc Deputacya naſza przed oczyma, z iedney ſtrony Prawa i Konſtytucye, które dla Kommisyi Skarbowych ſą prawidłem; z drugiey, Skarb Publiczny iako rzecz świętą i Maiątki

Obywatelſkie dotykaiącą, ſtarała ſię examinować czynności Kommiſſyi Litewſkiey tak ściśle, ażeby nic nie opuściła, coby uwagi i zaſtanowienia ſię było wartym, owſzem wolała Deputacya naſza zbytnią troſkliwością i ściſſym we wſzelkie ſzczeguły wglądaniem wykroczyć, aniżeli nie dokładnym Rachunkow Examinowaniem popełnić wyſtępek.

Nawet gdy ukażą ſię w Adminiſtracyi Skarbu Lit: takie defekta, które od dawnieyſzych Kommiſſyi przez Oſoby iuż *in Functione* niebędące, i Seymami zakwitowane zoſtawſzy wprowadzonemi, były nie iako terazniey-ſzey Kommiſſyi do Exekucyi modelem; Deputacya iednak naſza tak dawnieyſzym Kommiſſyom, iako też i teraznieyſzey poczytuie za wykroczenie to wſzyſtko, na co albo wyraznego Prawa niebyło, albo Prawo w zamiarze ſwoim było zmienione.

N. S. Nie tayno Wam ieſt, że ſię rozeſzła po Kraiu Naſzym Opinia, o niedokładności

Administracyi Skarbu W. X. Lit: lecz bydź to może, że ta Opinia wszczęła się i pomnożyła ztąd naybardziey, że gdy Skarb Litewski za umnieyszeniem się Dochodow w różnych gatunkach, (iako się niżey okaże) nie dostatecznym bydź się znalazł, na wypłacenie tym wszystkim, komu co, według Prawa należało; nie opłaceni mieli przyczynę użalać się i nieprzyiemną Kommissyi roznieść Opinią, lecz Deputacya nasza, lubo i sama znayduie Defekta w Administracyi Skarbu Lit: oddać iednak musi Osobom Kommissyą Lit: składaiącym te świadectwo, iż żadna z nich nie wzięła nic dla siebie i prywatnych swoich na szkodę Skarbu Publicznego niewyszukiwała zyskow.

Wiedzieć ieszcze macie S. N. i o tym, że dla zdania Rachunkow z Lat dwoch 1787. i 1788, których Relacya teraz następuie, Delegowani byli od Kommissyi Skarbu Lit: dway Kommissarze, to iest JW. Jmć

Pan *Morykoni*, Pisarz Wielki W. X. Lit: i JW. Jmć Pan *Ogiński* Woiewodzic Trocki, Ci więc Delegowani Examinowaniu Rachunkow będąc przytomni, dawali Nam wiadomości i Explikacyą w tym wszystkim, gdziekolwiek Deputacya nasza znaydowała oświecić się potrzebę, nawet gdy Ciż JWW. Delegowani, uwagi nam swoie w niektorych okolicznościach, iuż to na Pismie; iuż w przełożeniach słownych, ale do Protokułu naszego zapisanych (co się niżey okaże) przekładali, i czynili, Deputacya nasza przyiąć one, roztrząsać, zastanowić się i Wam S. N. donieść iest w obowiązku; tym bardziey że te uwagi od samychże Kommissarzow wniesione, i przekładane zostały.

To więc gdy Wam od Deputacyi naszey donosić zabieram się, iestem w potrzebie Imieniem teyże Deputacyi prosić JOO. JWW. Ministrow, Senatorow, i z Stanu Rycerskiego Kommissyą Skarbu Lit: składaiących, aże-

by nikt w ſzczegulności niebrał to do ſiebie, co w ogulności do wſzyſtkich ſtoſować ſię będzie, nawet gdy w Relacyi naſzey, będą takie Artykuły, które dochody Skarbu W. K. Mci P. N. Miłościwego dotykać będą, a Deputowanym niektórym zdaią ſię, iż niedoſyc wyraźne maią za ſobą Prawa, więc przełożenie o nich Stanom Seymuiącym od Deputacyi naſzey czynić ſię maiące, przyimieſz Miłościwy Królu za dowod czułości Obywatelſkiey, nad ściſłą Exekucyą Prawa, a tym, którzy ſą przyſięgą obowiązani, dozwoliſz wſzyſtko iak naywierniey donieść, wyłuſzczyc, i przełozyć.

Jako zaś pewni ieſteśmy że W. K. Mość Pan N. M. nie żądaſz nic więcey nadto, co Mu Prawa od Narodu nadaią, tak ſpodziewać ſię należy, że ieżeli w czym zachodzi oboiętność, i nie doſyć iaſne znayduie ſię Prawo, że to wſzyſtko wyraźnym i nie oboiętnym Prawem utwierdzonym zoſtanie, a ieżeli w czym

Dochody W. K. Mci P. N. Miłościwego ukażą ſię pokrzywdzonemi, że i to przywróconym Mu będzie, bo Narod Naſz nie może nic W. K. Mci żałować, widząc iż wſzyſtkie Dochody ſwoie obracaſz Miłościwy Panie na to, ażebyś uſzczęśliwił Oyczyznę, Kray przyozdobił i wſpomogł ubogich.

N. S. Relacya od Deputacyi naſzey nie będzie tak obſzerną, iak była Relacya Deputacyi Koronney, bo raz, że Skarb Koronny ieſt daleko obfitſzy od Litewſkiego, a za tym Przychody i Rozchody tam ſą licznieyſze; powtore, w Skarbie Koronnym znayduią ſię Artykuły takie, iakich w Skarbie Litewſkim nie maſz, to ieſt: Loteryi, Mennicy, i Stęplowanego Papieru, po trzecie, o Soli i Handlu Kommiſſya Skarbu W. X. Lit. nie miała okazyi, ani potrzeby nic mysleć, i proiektować, a za tym Relacya naſza będzie daleko krótſza, do której przyſtępuiąc, winienem to ieſzcze Wam Stany Nayiaśnieyſze przełozyć, że to

co ieſt wydrukowano, i Wam Seymuiącym rozdano, ſą to Rachunki ogulne *Summatim* z Rachunkow ſzczegulnych wyciągnione, ſzczegulne zaś Rachunki w kilkudzieſiąt Arkuſzach znayduiące ſię ſą to te, które Deputacya naſza examinowała, z temi Tabellami ogulnemi konfrontowała, i przeexaminowawſzy zwyczaiem dawnieyſzych Deputacyi podpiſała, ale podpiſuiąc uwagi ſwoie wyraziła w tym wſzyſtkim, cokolwiek w Adminiſtracyi Skarbu Lit: poprawy, czyli obiaśnienia potrzebnym bydź ſię iey zdawało. Przyſtępuiąc za tym iuż do ſamey Relacyi, proſzę Was naypierwiey JOO. JWW. Senatorowie i Poſłowie Prowincyi W. X. Lit: Was także Prześwietni teyże Prowincyi Obywatele, tu znayduiący ſię, ażebyście ſzczegulnieyſzą do ſłuchania Relacyi naſzey dali Attencyą, bo to nas Litwinow bardziey intereſſować powinno; wſzyſtkich zaś Was JOO. JWW. Seymuiących proſzę, ażebyście wzięli do Rąk Tabellę pod Tytułem

Rachunek

Rachunek Kommiſſyi Skarbu W. X. Lit: z dwóch lat od Raty 7browey 1786. *do Raty Marcowey* 1788. *incluſive z nią podany*, a ja Relacyą moią zaczynam w ten ſpoſob:

REMANENTU Rachunkiem Seymowym 1786. obiętego Zło: Pol: 291,236 gro: 27. ktory to Remanent, że nie był cały w gotowiznie, przeto z czego on ſię ſkładał, winienem Wam przeczytać z ſzczegolnych tenRemanent Rachunkow. *idq;*

Z REMANENTU Seymowego w gotowiznie. - Zło: Pol:	35,463.	gr.	8.
Z REMANENTU na Retentach pozoſtałego iako to:			
Z DOBR zmarłego Tyzenhauza Podſkarbiego Nadwornego Litewſkiego w extenuacyi będących. - - - Zło: Pol:	128,622.	gr.	11⅓
Z DOBR JP. Andrzeykowicza za Dekretem Kommmiſſyi w extenuacyi będących - Zło: Pol:	23,038.	gr.	21.
OD OFFICIALISTOW dawniey odeceſſowanych Zło: Pol:	77,802,	gr.	- ⅓
OD JP. Buyuickiego Rządcy Dobr Poſtawſkich. - - Zło: Pol:	26,310.	gr.	13
JN SUMMA REMANENTU w gotowiznie i na Retentach. - - - Zło: Pol:	291,236.	gr.	27.

Nayiaśnieysze Stany, słyszeliście że w Summie tey Remanentowey gotowemi pieniędzmi było tylko Zło: Pol: 35,463. gr: 8. Deputacya więc nasza zapytała się naypierwiey Kommissyi Skarbu Lit: czy te pieniądze były w Złocie, czyli monetą, do takowego zaś zapytania Deputacya miała te przyczyny: iż ponieważ do Seymu 1786. Złoto w Podatkach Skarbowych brane inaczey nie było, iak po Zło: 16. gr: 22.½ więc ieżeliby ta Summa była w Złocie, znaydowałoby się Czerwonych Złotych sztuk 2,117. że zaś na Seymie 1786. Czerwony Złoty podniesiony iest do Zło: Pol: 18. więc na każdym Czerwonym Złotym licząc pięć groszy Srebrnych accessu, byłaby Summa Zło: Pol: 2,641. gr 7.½ ktora chociaż iest małą, lecz że Skarbowi Publicznemu istotnie należałaby, przeto Deputacya nasza o niey przemilczeć niechciała, ale Kommissya Skarbu Lit: odpowiedziawszy, że ta Remanentowa Summa, nie tylko w monecie, ale ieszcze w Monecie Miedzianey znaydowała się, uspokoiła troskliwość w tey mierze Deputacyi.

Daley kontynuiąc Deputacya nasza Remanent z przeszłego Seymu pozostały, zastanowiła się uwagą nad tym co iest podano w szczegolnych Rachunkach, decessem z Retentow dawnych, za Dekretami Kommissyi dotąd ieszcze nie wybranych *idq*; Na Kahale Mozyrskim Zło: Pol: 5.054. gr. 22. ½ i na JP. Intendencie Biedrzyckim dawno zawinionym Zło: Pol: 1,457. gr. 28. ⅔ ktore zaległości Deputacya examinuiąc, gdy widzi że na Kahale Mozyrskim deces ten ukazuie się dla tego, iż w czasie Konfederackich rewo-

lucyi Pogłowne i inne Podatki Zydowſkie zoſtały przez Kommendantow Dywizyi Konfederackiey wybrane, więc te pieniędze w Summie Allewiacyiney mogły bydź umieſzczone i poyść na Deces, lecz na JP. Biedrzyckim zalegaiące dotąd Zło: Pol: 1,457. gr. 38. ⅔ że nie ſą pozyſkane, Delegacya zadziwienie ſwoie Kommiſſyi okazała dla tego, iż żaden Officyant bez Kaucyi przyiętym bydź nie powinien, a tym ſamym na Kautorze tę zaległość odzyſkać należało. Prześwietna Kommiſſya Skarbu Lit: odpowiedziała iż ten JP. Biedrzycki przyiętym był, bez Kaucyi za dawnych Podſkarbich, gdyż poręki za nim, ani w Protokułach Kommiſſyi, ani w liſtach lub Dokumentach iakich, nie znayduią ſię ślady.

Jeſt tedy Opinia Deputacyi naſzey, iż Summa na Kahale Mozyrſkim zalegaiąca niemą bydź więcey poſzukiwana, ponieważ ſzkody tey rewolucye Konſederackie były przyczyną lecz na JP. Biedrzyckim Kommiſſya dochodzić tey choć tak małey kwoty ieſt obligowana, tym bardziey że oſoby niektore w Deputacyi naſzey zaſiadaiące ſą wiadome, iż tenże Jmci Pan Biedrzycki w poźnieyſzym czaſie był użyty, do Adminiſtracyi w Dobrach Byteniu zeſzłego Podſkarbiego Tyzenhauza na Skarb Rzpltey obiętych, a zatym oſoba iego, była Kommiſſyi Skarbu Lit: wiadoma.

Na dalſzy zaś czas względem beſpieczeńſtwa i pewności Skarbu Publicznego *ieſt Opinia Deputacyi naſzey ażeby Kommiſſya Skarbowa, wſzyſtkich Officyaliſtow dotad w ſłużbie zoſtaiących, Kaucye przeyrzała i wyexaminowała, ażeby*

ieżeli który z przyiętych za dawnieyſzych Kommiſſyi, albo żadney nie miał, albo miał niedoſtateczną, tedy takowy Officyaliſta Kawencyą przyſtawić albo ze ſłużby oddalonym bydź powinien, gdyż lubo na JP. Biedrzyckim zaległo było tylko Zło: Pol: 1,457. gr. 28. ⅔ ale ta zaległość była początkiem że na poźnieyſzych Officyaliſtach to ieſt: JP. Buynickim, Orzeſce, Czyżu, Zdzitowieckim, i innych zalega i ginie Rzpltey Zło: Pol: 97,599. gr. 25. ⅙ iako ſię poniżey wyſzczegolni i okaże.

W tym mieyſcu Deputacya naſza ieſzcze iedną okoliczność Wam S. N. przekłada, iż doſtrzega, że Kommiſſya Skarbu Lit: zawinione przez niekorych Officyaliſtow Summy, przyſądziwſzy Skarbowi na ich Dobrach, zamiaſt poſzukiwania tych Summ co nayprędſzego, na raty one rozłożyła i tymże ſamym Officyaliſtom w Poſſeſſyą te Dobra oddawſzy częściami wybiera, tak iako uczyniła z Dobrami JP. Andrzeykowicza, ktory trzydzieści kilka tyſięcy zawiniwſzy, co Rok po Zło: Pol: 1915. opłaca; a zatym zadziwienie w tym ſwoie Kommiſſyi Deputacya okazała, lecz Prześwietna Kommiſſya Skarbu Lit: odpowiedziała, że niema wyraźnego Prawa, ażeby Dobra i maiątki zawinionych Officyaliſtow konfiſkować mogła; *ieżel tedy tak ieſt, potrzebne w tey mierze wyraźne Prawo konfiſkować maiątki Officyaliſtow dozwalaiące*, bo inaczey Skarb Publiczny będzie zawſze ſzkodował, gdyż Officyaliſta zawiniony, nie tylko kary tym ſpoſobem nie odnieſie, ale ieſzcze ma zyſk,

wziąwszy razem Skarbowe pieniądze, a opłacaiąc ie Ratami i bez Procentu.

Nayiaśnieysze Stany! Deputacya nasza przynosi Wam w tym mieyscu względem Officyalistow Skarbowych iedno zapytanie, ktore rozwiązać Waszym będzie obowiązkiem to iest: Co Rzpltey pożytecznieyszym? Co Skarbowi Publicznemu iest bespiecznieyszym? czy kiedy Nominacya Officyalistow Skarbowych dziać się będzie pluralitate *Votorum* na Kommissyach iak Prawo 1764, mieć chciało? czyli też kiedy ta Nominacya, dependować ma od iednego Prezyduiącego, iak Konstytucya 1775. nakazuie? *Zdaie się zaś, że gdy za złe sprawowanie się Officyalisty, Kommissya karę na niego rozciąga, gdy szkodliwego oddalić iest mocna, i gdy iednym słowem odpowiadać cała Kommissya za Officyalistow iest obligowana, iakże do Nominacyi ich skład Kommissyi w komplecie swoim według Prawa należeć niema?* Zakończywszy więc Deputacya nasza roztrząsanie i uwagi względem Remanentow Skarbowych, daley tak w examinowaniu Percepty postępuie.

Podymnego Generalnego z dwoch Lat weszło do Skarbu Zło: Pol: 4,165,370. w tym Artykule nic Deputacya nie znalazła do zastanowienia się, gdyż on z Rachunkiem przeszłych dwoch lat iest zgodny.

Czopowego Taryffowego, czyli 10. grosza z Karczem w dwoch leciech weszło do Skarbu Zło: Pol: 552,600.

gr. 8. $\frac{4}{6}$ Ten Artykuł w teraźnieyszych dwoch leciech uczynił do Skarbu mniey Zło: Polskich 11,478. gr. 15. $\frac{1}{6}$ ktory to Deces examinuiąc Deputacya znalazła że on pochodzi przez Allewiacye dla przypadkow ognia niektorych mieysc, a w szczegolności pogorzałego Miasta Słucka, na ktorym samym na Rok przez lat 10. iest umnieyszono Zło: Pol: 3 826. gr. 15. i Kommissya Skarbu Lit: te umnieyszoną Summę kładzie osobno, nie inkluduiąc iey do Summy Allewiacyiney, *dla tego Deputacya w tym mieyscu tę reflexyą sobie uczyniła, że ponieważ Konstytucya 1776. Roku w Tabelli Expensow na Konflagraty i Allewiacye Zło: Pol: 60,000. co rocznie wyznaczyła, więc ten Deces i drugie dla zgorzenia Miast czynione w tey Allewiacyiney Summie powinny były bydź umieszczonemi* inaczey byłoby szkodą Skarbu, Allewiacye czynić udzielne, a 60,000. Zło: Pol: expensować gratyfikacyami lub innych gatunkow wydatkami, tak iako Kommissye Skarbu Lit: dotąd czyniły, *potrzebne więc ostrzeżenie iest w czas dalszy, ażeby Kommissye Skarbowe zamiarow funduszowych Prawem wyraźnie naznaczonych, nigdy nie odmieniały, bo gdyby tak było, nieszczęśliwi Obywatele przypadkami ognia, wody, i innemi dotknięci, nie mieliby od Rządu Prawem zabespieczoney sobie pomocy, nie mieliby w Podatkach Skarbowych ulgi, nawet gdy Prawo 1764. nakazuiąc czynić Allewiacye, zastrzega, iż w ten czas tylko, ta folga w Podatkach następować powinna, kiedy większa połowa Miasta lub Wsi ogniem spłonie, a bywaią przypadki, że czasem choć mnieysza liczba Domow, ale możnieyszych spali się, bywaią także i takie przypadki: że iednym albo*

kilko Domami do liczby polowiczney ogień nie zaymie, i na ten czas Allewiacya podług Prawa zyſkaną bydź nie może, więc Deputacya naſza przekłada Wam S. N. ſwoie uwagi. że te Prawo poprawione bydź powinno, upewniaiąc Obywatelow, że w każdym przypadku ognia choćby do połowy Domow niedoſzło, Allewiacya czyniona bydź ma, zawſze iednak za poprzedzoną od Kommiſſyi zeſłaną Luſtracyą, bo to znowu zapewniać będzie, że w bagatelnym przypadku, Obywatel niezechce ponośić ſubiekcyi i koſztu, proſić o Luſtracyą i oną zprowadzać.

Pogłownego Zydowſkiego w tych dwoch latach weſzło do Skarbu Zło: Pol: 672,072. Ten przychod nie dał żadney okazyi Deputacyi naſzey do zaſtanowienia ſię, ponieważ nie tylko, że go w tych dwoch leciech nic nieubyło, ale ieſzcze przybyło wyżey Zło: Pol; 142. gr. 15. przybyło zaś dla tego, że JW. Jmć Pan Bernowicz Sędzia Ziemſki Nowogrodzki godny naſz Kolega założywſzy w Dobrach ſwoich Bobownia nazwanych Miaſteczko, Fabrykę Sukienną w nim utrzymuie, i tym ſpoſobem Ludność ſobie ſprowadza, przeto w tym Miaſteczku oſiadło kilkunaſtu Zydow z Zakordonu przybyłych, ktorych tenże JW. Kolega naſz pod Luſtracyą poddawſzy Pogłowne tym ſpoſobem Skarbowi Publicznemu powiękſzył.

Kwarty ſowitey z Krolewſzczyzn weſzło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 2,230,785. gr. 19. ½. Ten Artykuł wielkiego potrzebuie zaſtanowienia ſię i doſkonałey rozwagi,

chociaż bowiem w tych dwoch latach ieſt więcey tego przychodu od dwoch lat poprzedzaiących Zło: Pol: kilkanaście tyſięcy, ktore na zawakowanych i do Skarbu na 50. lat licytowanych przybyły Krolewſzczyznach, ubyło iednak w gatunku tego Dochodu na Rok Zło: Pol: 39,469. gr. 8. $\frac{2}{8}$ a to tym ſpoſobem.

Poſſeſſye dożywotnie i lenne przez Tatarow w Wielkim Xięſtwie Litewſkim poſiadane, obrocone ſą dla nich w Dziedzictwa, Konſtytucyą 1786. Roku Titulo *wzgląd na zaſługi Narodu Tatarſkiego.* To więc co oni do Daty tego Prawa płacili ſowitey kwarty, iuż iako z Dziedzictwa płacić zaprzeſtali, ubyło więc na tym co Rok Zło: Pol: 2,224. gr. 16. $\frac{2}{3}$.

W Powiecie Bracławſkim część Staroſtwa iednego Opeſkim zwanego, Dekretem Aſſeſſoryi W. X. Lit. przyſądzona ieſt do Dziedziczney maiętności, obok tego Staroſtwa leżącey i przez tegoż ſamego Staroſtę dzierżaney, na ktorey to przyſądzoney części, Kommiſſya Skarbu Lit: uczyniła Allewiacyi w kwarcie na Rok Zło: Pol: 1,822. gr. 20. ale tę Allewiacyą Kommiſſya Skarbowa uczyniła zawcześnie, bo Proceder w Aſſeſſoryi o to rozpoczęty, nie ieſt ieſzcze zupełnie ukończonym.

W Woiewodztwie Brzeſkim Litewſkim, dwa całe Staroſtwa Kamienieckie, Błudeńſkie i część trzeciego Rewiatyckiego także Dekretem Aſſeſſoryi W. X. Lit: w Roku 1787.

Mca

Mca 9bra 26. dnia zapadłym, do Ekonomii Brzeſkiey pod Tytułem odeſzłych Awulſow ſą przyſądzone, na ktorych upada Skarbowi Publicznemu na Rok Zło: Pol: 31,186. gr. 23 $\frac{1}{8}$.

Prawo 1786. wyżey wſpomnione; nadaiące Tatarom Dziedzictwo ich Poſſeſſyi, kazało do Ekonomii J. K. Mci przyłączyć dwa Staroſtwa, iedno w Koronie, a drugie w Litwie, w nadgrodę tych Poſſeſſyi, ktore Tatarowie w śrzodku Wioſek Ekonomicznych trzymali, w ſkutku więc tego Prawa przyłączono iuż do Dobr Stołowych J. K. Mci w Woiewodztwie Trockim do Ekonomii Olickiey Dzierżawę Mokniuny płacącą na Rok Kwarty Zło: Pol: 1,133. gr. 15. a w Woiewodztwie Brzeſkim do Ekonomii Brzeſkiey przyłączono Staroſtwo Ziołowſkie, ktore płaciło na Rok kwarty Zło: Pol: 1,550. gr. 27. $\frac{2}{8}$

Owoż to ſą części ubytku ſowitey Kwarty w Krolewſzczyznach, nad ktoremi Deputacya naſza zaſtanawiaiąc ſię rozbierała ſzczegolnieyſze w tey mierze uwagi, a nayprzod zapytała ſię Kommiſſyi Skarbu Lit. czy miała w Aſſeſſoryi Liteſkiey Plenipotenta ſwoiego w tenczas, gdy te Procedera w tym Sądzie agitowały ſię, gdyż na tym uważała beſpieczeńſtwo całości Skarbu Publicznego, albowiem Strony rozpoczynaiąc Procedera tego gatunku, zyſkuią Dekreta *in praejudicium* trzeciego to ieſt Skarbu Lit: ktory utraca zaraz Dochod ſwoy, ſkoro część iaka Staroſtwa odmieni ſię i albo do

C

Dziedzictwa, albo do Ekonomii przeydzie, Prześwietna Kommissya Skarbu Lit: odpowiedziała, że Plenipotenta przy Sądach Assessorskich nie trzyma, bo niemiała Prawem wyznaczoney dla Niego pensyi, lubo zaś Konstytucyą 1776. ustanowiony iest Plenipotent Skarbowy z Pensyą na Rok Zło: Pol: 2,000, ale to ten, ktory przy Kommissyi znaydować się powinien, pilnuiąc zawsze Spraw Skarbowych w tym Sądzie.

W tym mieyscu Deputacya nasza przynosi Wam S. N. Opinią swoią, że takowy Plenipotent przy Sądach Assessorskich bydź zawsze powinien, dla ktorego Pensyą Prawem ustanowić należy, i dla tego to postąpiła przezornie Prześwietna Kommissya Skarbu Koronnego, że niemaiąc podobnież takiego Plenipotenta, a sama własną mocą niechcąc Jego Kreować zapytała się w tym przeszłey Rady Nieustaiącey, i wziąwszy od niey rezolucyą, Plenipotenta tego ustanowiła i przy Sądach Assessorskich onego trzyma, a gdy podobnie Kommissya Skarbu W. X. Lit: nie postąpiła, Wy Stany Seymuiące dopełnić to powinniście bo to zabespieczy całość Publicznego Skarbu, Deputacya iednak nasza dla oszczędzenia wydatkow Skarbowych przynosi Wam ieszcze i tę uwagę, iż możecie obowiązać Instygatorow Litewskich z ktorych ieden iest płatny i bierze na Rok Zło: Pol: 6,000. ażeby on tych Procederow pilnował. Uczyńcie więc S. N. iak Wam się zdawać będzie, a Deputacya to tylko przekłada, co sądziła bydź swoią powinnością. Dodaie zaś to Deputacya, że niezliczone są sposoby, ktoremi Starostwa i Krolewszczyzny na-

turę swoią odmieniaią, a tym samym Skarb Publiczny uszczupla się; *potrzebny więc iest względem tego mocny na czas dalszy warunek.*

Daley roztrząsaiąc uwagi nad Decessami Starostw, Deputacya gdy przyszła do Decessu trzech Starostw, Kamienieckiego, Błudeńskiego i Rewiatyckiego do Ekonomii Dekretem Assessorskim wyżey wspomnionym przysądzonych, ieden z Deputowanych dziś w Gronie naszym nieznayduiący się JW. JPan Potocki Starosta Tłumacki Poseł teraz u Dworu Szwedzkiego wniosł, ażeby Dekret ten Assessorski był roztrząśniony, bo będąc Assessorem Litewskim na ten czas gdy ta sprawa sądziła się, pamięta iż w tym Dekrecie względem Dochodu Kwarty, gdzie ma bydź płacona, oboiętne są wyrazy, rezolucyi Stanow potrzebuiące, dowodził nawet, że tymże Dekretem dożywocia Possessorom uprzywileiowanym, gdy są zabespieczone, tym samym i Kwarta do Skarbu Publicznego należeć powinnaby; Deputacya więc nasza przeczytawszy ten Dekret, lubo znayduie w nim te oboiętności ktore przekładał wspomniony wyżey JW. Potocki, ale te oboiętności pochodzą nie z istoty rzeczy, lecz ze sposobu w iakim Dekret ten Assessorski iest napisany, Deputacya bowiem nasza przełożeniem od Kamery J. K. Mci sobie uczynionym została przekonaną, że te Starostwa są istotnemi od Ekonomii Brzeskiey Awulsami, gdyż Konstytucya 1588. pod Tytułem *Ordinatio o Prowentach Krolewskich*, wymienia iż do Brześcia należy Kamieniec a Dy-

ploma pod Rokiem 1588. i Lustracye Rewizorow Krolewszczyzn pod tąż Datą wyrażaią, że do Kamieńca należały Błudeń i Rewiatycze, co wszystko w poźnieyszym czasie za Przywileiami dożywotniemi chodzić zaczęło, wypada zatym że nie tylko Kwarta z tych Starostw do Ekonomii należy, ale ieszcze Skarb J. K. Mci może mieć pretensyą do Skarbu W. X. Lit: za odbieraną z tych Starostw Kwartę od czasu iey ustanowienia aż do Daty Dekretu.

Tu ieszcze iedną uwagę Deputacya nasza przełożyć Wam S. N, ma za obowiązek a to nad Konstytucyą 1786. za Possessye Tatarskie w Ekonomii znayduiące się a w Dziedzictwo dla nich zamienione, dwa Starostwa iedne w Koronie, drugie w Litwie w nadgrodę do Ekonomii przyłączyć dozwalaiącą, ktora to Konstytucya mieć powinnaby obiaśnienie, bo iest oboiętność, raz względem tego czy iedne Starostwo Koronne ma bydź do Ekonomii przyłączone, czy Starostwa Litewskie maią to całkiem Skarbowi Ekonomicznemu nadgrodzić? powtore względem Intraty, iakiey te Starostwa bydz maią? gdyż Konstytucya 1786. iest ustanowioną *ad mentem* Prawa 1768. pod Tytułem *Lokacya Tatarow*, ktora dwa także dla nich iedne w Koronie drugie w Litwie przeznacza Starostwa, i tych Starostw Intratę tylko po 10,000. Zło: Pol: ogranicza, kiedy iednak poźnieysza 1786. Konstytucya, nie iuż do 10,000. Intraty Starostwa, ale do takiey Intraty iaką czyniły Posses-

ſye Tatarſkie w Ekonomii znayduiące ſię regulować każe, więc Deputacya bliżey ieſt tego rozumienia, że oſtatnie Prawo do Exekucyi przywiedzione bydź powinno i Staroſtwa te do Intraty Poſſeſſyi Tatarſkich regulowane bydź muſzą; Deputacya zatym naſza chciała mieć wiadomość iaką Intratę Poſſeſſye Tatarſkie w Ekonomiach znayduiące ſię czyniły i o to zapytała ſię Kommiſſyi Skarbu W. X. Lit: ktora odpowiedziała, że Luſtracye tych Poſſeſſyi znayduią ſię *in Archivo* w Grodnie i będą ſprowadzone.

W tym zaś czaſie gdy o to Deputacya Kommiſſyi zapytała, Oſoby Kamerę J. K. Mci ſkładaiące, uwiadomiły Deputacyę, iż po zapadłey Konſtytucyi 1786. Poſſeſſye Tatarſkie w Ekonomiach znayduiące ſię w Dziedzictwo dla nich zamieniaiącey, Kamera J. K. Mci rekwirowała zaraz Kommiſſyą Skarbu W. X. Lit: ażeby do tych Poſſeſſyi Tatarſkich wyſłała Luſtracyą dla weryfikacyi Intraty, co też ieſt dopełniono i wylikwidowano zoſtało, że te Poſſeſſye czyniły na Rok Zło: Pol: 52,887. gr. 21. ½ a tak w proporcyą tey Summy Staroſtwa maią bydź do Ekonomii przyłączone; że zaś wſpomniona Konſtytucya każe iedne tylko w Litwie oddać Staroſtwo, a iuż dwa ſą przyłączone, to ieſt Dzierżawa Mokniuny i Staroſtwo Ziołowſkie, ktore wſzelako ieſzcze nie czynią połowy Intraty Poſſeſſyi Tatarſkich, Deputacya więc naſza znayduiąc to przeciwko Prawu, zapytała ſię o to Kommiſſyi Skarbu Lit: ktora dała odpowiedź iż zaſzła rezolucya Rady pod Datą 1787.

Marca 9. dnia tłumacząca te Prawo, i pozwalaiąca Kommissyi choć kilka Starostw do Ekonomii przyłączyć, aby tylko Summa ich Intraty nie przenosiła więcey nad Intratę Possessyi Tatarskich.

Młynowego w tych dwoch leciech weszło do Skarbu Zło: Pol: 63,732. Ten Artykuł nic Deputacyi naszey nie zastanowił, bo w niczym nie iest odmienny od przeszłych dwoch lat, i ani go przybyło ani ubyło iak dawniey.

Czynszu z Miast pokassowanych Magdeburkow, weszło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 63,374. gr. 25. ⅔ Ta Summa lubo iest w tey Tabelli położona iak dawniey, ale ona iuż odtąd do Skarbu Publicznego w swoiey całości przychodzić niebędzie, bo iest na iey Decessu na Rok Zło: Pol: 3,600. a to takowym sposobem: w Mieście Kamieńcu Litewskim była Magdeburya, ktora gdy Prawem 1776. skassowaną została, Dochod iey według tegoż Prawa do Skarbu obrocony został, lecz w poźnieyszym czasie gdy Starostwo Kamienieckie razem z dwoma innemi do Ekonomii Brzeskiey zostało przyłączone, iako wyżey iest Wam S. N. doniesiono, więc i Dochod skassowanego Magdeburka Kamienieckiego, do teyże Ekonomii iest applikowany.

Cła z Komor spławnych i Lądowych w tych dwoch leciech weszło do Skarbu Zło: Pol: 1,716,812. gr. 18. ⅔ ten Artykuł zastanowił także uwagę Deputacyi z wielorakich przyczyn i ściągnął iey szczegolnieysze roztrząsanie, bo

też wart iest, ażeby i S. N. nad nim zastanowiły się, a nayprzod uważaiąc, iż tych Dochodow Celnych weszło mniey w tych dwoch leciech Zło: Pol. 300,068. gr. 11. ½ iak w leciech dwoch poprzedzaiących, zapytała się Deputacya nasza Kommissyi Skarbu Lit: dla czego ten *defficit* tak znaczny w tych dwoch ukazał się leciech, odpowiedź więc Kommissyi była na to takowa:

Percepcya Podatku Celnego, iako od okoliczności czasu sprzyiaiącego Handlu zawisa, tak rożnica tey Percepcyi zawsze odmienną bydź musi. Dostatek Produktow Kraiowych, przez obfite urodzaie pomnożonych, i łatwość w wyprowadzeniu za Granicę pomyślnym czyniąc Handel exportacyi; co do Importacyi Towarow Zagranicznych obfitsze otwiera potrzeby, pomnożony przeto Handel, pomnaża źrzodła Dochodow Skarbowych; dyfferencya w Cle między Perceptą i Rachunkiem Seymowym 1786. a Rachunkiem 1788. Roku podanym, pokazuiąca mnieyszy Dochod Cła w Rachunku 1788, iedynie z tego powodu wypływa, że Rok 1787. był Rokiem w Produkta Zbożowe karystyinym, że oraz dla złey w całey Zimie drogi, do Exportacyi tych Towarow, iakie bydź mogły do przedania, był trudnym, zmnieyszony więc przez te Handel, stał się przyczyną rożnicy Ceł do Roku 1785. w ktorym nayobfitsze urodzaie pomnożywszy wywoz Produktow Kraiowych, większe dla Skarbu Publicznego przyniosły Dochody, w Roku zaś 1787. osobliwie Xięstwo Zmudzkie i przyległe iey Powiaty, smutnego doświadczaiąc losu w nieurodzaiach kary-

ſtyą i głod czyniących, nie mogły przyczynić podobney w Cle Intraty, iak dawnych lat będąc w Produkta Kraiowe bogate uczyniły; Te ſą iſtotne powody rożnicy Cełł w Rachunku 1788. Roku, bo przyczyny Handel tamuiące i nie czyniące onemu pomyślności, ſą przyczynami upadku Percepcyi Celney.

Po odebraniu takowey odpowiedzi Deputacya roztrząſała dalſze ſwoie względem Prowentow Celnych uwagi, z ktorych była naypierwſza ta, iż utrzymanie Officyaliſtow rożnych na Komorach, koſztuie Skarbowi nadto wiele, bo piąty groſz całey Percepty na nich odchodzi, gdyż iak widać z tey Generalney Tabelli, weſzło do Skarbu na Rok z Cła Zło: Pol: 858,406. gr. 9.½ a Expenſu na utrzymanie Officyaliſtow Celnych ieſt na Rok Zło: Pol: 201,669, więc trzebaby ſzukać ſpoſobu iak to poprawić i iak Komory lepiey urządzić, a w tym zamiarze JW. JPan Ogiński Woiewodzic Trocki Kommiſarz Skarbowy W. X. Lit: w czaſie Urzędowania ſwoiey Funkcyi, obieżdżał i luſtrował niektore Komory Litewſkie, a to dopełniaiąc zebrał uwagi ſwoie względem urządzenia Dochodow Celnych, i te uwagi wydrukowawſzy i *in Publicum* wydawſzy, Deputacyi naſzey podał, Deputacya więc naſza ſądzi bydź ſwoią powinnością takowe uwagi Waſzey S. N. przełożyć wiadomości, ktore ſą naſtępuiace.

1mo. Aby dla wſzyſtkich Officyaliſtow Celnych Kommiſſya Skarbu W. X. Lit: dokładną przepiſała Inſtrukcyą

z wy-

z wyſzczegolnieniem obowiązkow do każdey z Oſob na funkcyi przywiązanych, bez tych albowiem przepiſow ani Officyaliſta pewnych do ſprawowania ſię mieć niemoże reguł, ani też Kommiſſya do śledzenia, w czym bydź może ktory Officyaliſta wykraczaiącym, Przewodnika pewnego nie ma.

2do. Nierząd wewnętrzny Komory każdey, owocem ieſt nieczułości Intendenta, uporządkowanie zaś całey Repartycyi, dziełem bydź ſzczegolnie może Superintendenta, iako Goſpodarza Repartycyi i naypierwſzego Zwierzchnika między Officyaliſtami Celnemi.

Nie doſyć więc, ażeby Superintendent obieżdżał cztery razy do Roku lokacye, wſzyſtkie pod iego Zwierzchniſtwem będące, ale konieczna wypadałaby potrzeba, aby nie oddalaiąc ſię od ſwoiey Repartycyi, ciągle ſię w niey znaydował, a to iuż dla bliżſzego i zręcznieyſzego poſtrzegania Officyaliſtow, Subalternow, iuż dla częſtſzego i nieſpodziewanego przeglądania, w iakim ſię ſtanie Xięgi i Rachunki znayduią, iuż na oſtatek dla załatwienia przypadkow wydarzyć ſię mogących lub przynaymniey rychleyſzego o nich do Kommiſſyi zaraportowania.

3tio. Władza kreowania niżſzych Officyaliſtow, przywłaſzczona Superintendentom, oprocz wielorakich nieregularności, ktorych ſtaie ſię przyczyną, te nayiſtotnieyſzą

i nayświęcey dobremu porządkowi uymy czyniącą przynosi krzywdę, że Superintendent otacza się osobami więcey ku niemu niż ku Intereſſom Skarbowym, przywiązanie czuiącemi, ktore przez boiaźń kary, lub utraty mieyſca, taić naywiekſze przeſtępſtwa i krzywdy Skarbowe zwykły, z tego więc względu przy ſkroceniu mocy J. P. P. Superintendentom, do kreacyi tych Officyaliſtow, przydać należałoby do przyſięgi niżſzych Officyaliſtow ten Punkt, *iż o czymby tylko wiedział lub ſłyſzał, coby ſzkodę Skarbowi bądź przez wyżſzego bądź przez niżſzego Officyaliſtę nawet do inney Repartycyi należącego przynieść mogło, do wyżſzey Zwierzchności czy to czaſu zſyłanych Luſtracyi czyli też na proſt do Kommiſſyi raportować z obowiązku przyſięgi powinien będzie.*

Ten Punkt należałoby nawet oddać do przyſięgi wyżſzych Officyaliſtow i ſamey Kancelaryi Kommiſſyiney, ktorym przytrafić ſię może, dowiedzieć ſię o wydarzonych rożnych nieprzyzwoitościach, częſtokroć przed Kommiſſyą taionych dla niemiłey nikomu Delatora poſtaci.

4to. Odwożenie przez JPP. Superintendentow Dochodu z Importancyi Celnych, dwa razy ſzczegolnie do Roku, nie raz bywało przyczyną naywiękſzych nieregularności, tym to albowiem ſpoſobem, zoſtawuiąc pieniądze Skarbowe w reku Officyaliſtow, otwiera ſię im ſpoſobność do tykania tychże pieniędzy na ſwoią potrzebę, do używania onych na poſługę przyiacielſką, do czynienia kredytow, do

uwikłania ſię w rożne kabały i facyendy, do zadłużenia ſię na oſtatek, i zadeceſſowania takiego, w iakie tak wielu Officyaliſtow a zwłaſzcza w tym czaſie wpadło. Z tych więc wſzyſtkich względow, rozumiałbym bydź rzeczą nayprzyzwoitſzą, aby Superintendent obieżdżaiąc co kwartał wſzyſtkie Repartycyi ſwoiey lokacye, Importancyą Celną razem zabierał i na końcu kwartału oną do Kaſſy generalney w Grodnie będącey tranſportował.

5to. Ale naylepſze i naydokładnieyſze Przepiſy bez ściſłego doſtrzegania Exekucyi, czcze i bezſkuteczne będą: nie doſyć więc, aby Kommiſſya ogolne i ſzczegolne dla każdego Officyaliſty przepiſała reguły, nie doſyć aby zupełnie na JPP. Superintendentach polegała, trzeba procz tego ożywiać czułość każdego Officyanta, odbywaiąc co dwa lata przynaymniey Luſtracyą wſzyſtkich Komor, a to bądź przez udzielnych Luſtratorow, bądź przez Piſarzow Skarbowych, bądź przez ſamychże Kommiſſarzow, ktorym pewnie chęć pełnienia tak użyteczney poſługi, przewodniczyć będzie do odſtąpienia wſzelkiey za to nadgrody, przeſtaiąc na tey nader ſłodkiey ſatysfakcyi, ktorą nayżywiey ſerce ſzlachetnie myślące czuie, gdy ſię wewnętrznie przeświadcza, że powinności ſwoiey zadoſyć uczynić mogło.

To ſą wagi wſpomnionego wyżey Obywatela a razem Kommiſſarza Skarbowego JW. Ogińſkiego, ktoremu Deputacya naſza te ieſzcze oddaie świadectwo, iż on ob-

iechawſzy kilka Komor Litewſkich to ieſt: Jurborſką, Wierzbołowſką, Kwetkowſką i Połągowſką ich Luſtracyą, nie tylko że żadnego funduſzu ze Skarbu Kommiſſyi na expens podroży nie wziąwſzy, odbył i zluſtrował, Inſtrukcyą doſtateczną dla Officyaliſtow każdey Komory opiſał, Inwentarze iak naydokładnieyſze wſzędzie na Komorach ſporządził, ale nawet Mappy, tak ſzczegolne każdey Komory z opiſaniem doſtatecznym Przykomorkow, Straż i całey Pozycyi, lecz i tego wſzyſtkiego razem, Mappę generalną odryſować kazawſzy, a to wſzyſtko ſwoim właſnym dopełniwſzy koſztem, oddał to do Archiwum Kommiſſyi Skarbu W. X. Lit: czyniąc zaś o tym Delegacyi naſzey ſwoie donieſienie, gdy przyſzło do opiſania Komory Połągowſkiey, przeczytał ſwoy Raport do Kommiſſyi podany, w ktorym wyraził, iż Polſka naſza ma ieſzcze Brzeg Morza Baltyckiego, na Zmuydzi w Dobrach Polonga nazwanych przy Wſi Swięta, gdzie i Rzeka tego nazwiſka doſyć ſzeroka i głęboka do Morza wpada; z tego więc opiſania pokazuie ſię, że Rzplta naſza, gdyby była w lepſzym Stanie, mogłaby mieć ieſzcze ſwoy właſny Port na Morzu Baltyckim, a wyexaminowawſzy dobrze rzeki i ſtrumyki w tamtey ſtronie znayduiące ſię, ieſt podobieńſtwo, że mogłby bydź kanał od Niemna do Rzeki Kroży, Wenty, Windawy lub inney iakiey dla Kommunikacyi z Niemna do Morza Baltyckiego w tamtych ſtronach, co byłoby naywiękſzą ſzczęśliwością Litwy. Całe tedy to dzieło, obiechanie, zluſtrowanie, opiſanie, i wymappowanie czterech wſpomnionych Komor, iako ieſt

dziełem z pracą i znacznym kosztem odbyte, tak spada obowiązek na Deputacyą naszą, ażebyśmy Stanom Seymuiącym o tym donosząc zasługi tego Obywatela Nayiaś: Panu rekomendowali.

Daley kontynuiąc Deputacya swoie względem Cełł uwagi, znalazła szkodliwością dla Kraiu, że Komory i Przykomorki Celne, między Litwą i Koroną są ponaznaczane; te bowiem w środku Kraiu Komory, tamuią i ściskaią Handel wewnętrzny i daią niezliczone okazye Pisarzom, Strażnikom, na Przykomorkach zdzierania Handluiących pod pretextem wybierania Cła na Granicy, nieuważaiąc, że to Cło na Granicy z cudzym Kraiem, nie zaś między Koroną i Litwą brane bydź powinno, a te Cło wewnętrzne, naybardziey dla Handlu Prowincyi W. X. Lit: gdy iest szkodliwe, powszechnym zatym iest żądaniem tak Obywatelow, iako też i Posłow tey Prowincyi, ażeby Komory i Przykomorki między Koroną i Litwą zniesione zostały.

Dalsza uwaga Deputacyi naszey była i ta w okoliczności Celney a to względem układu Kommissyi Skarbowey W. X. Lit: nakazuiącego, wszystkim Kupcom po Towary z Litwy do Korony iadącym, branie Paszportow z Grodna od sameyże Kommissyi, inaczey iadący Kupiec do opłaty podwoynego Cła Koronnego i Litewskiego był obligowany. Te urządzenie Kommissyi iest naywiększym Handluiących z Litwy do Korony uciśnieniem i w tym mieyscu

czytany był Punkt z Instrukcyi Powiatu Pińskiego do tey okoliczności stosowny, ktory znayduie się w tych słowach.

Rożnica Instruktarzow Celnych Koronnego z Litewskim i udzielność Dochodow Skarbow Oboyga Narodow, gdy przez dostrzeganie całości ich bez zniesienia się między sobą, Handel Powiatu Pińskiego zatrudniaią, mianowicie przez nakazane branie Paszportow z Kommissyow, bez ktorych Kupcy opłacie Cła podwoynego ulegać muszą, dopraszać się będą JPP. Posłowie, ażeby Prześwietne Kommissye śrzodek wynaleść raczyły, ktorymby i Dochody Skarbom należycie ubespieczyły się i handluiący od zatrudnień wolni byli, osobliwie starać się będą JPP. Posłowie, ażeby Komory i Przykomorki między Koroną i Litwą zniesione zostały.

Z ktorego to punktu dowodzi się istotnie, że Kray Litewski po nad Granicą Korony leżący a wszczegolności Kray Poleski z Wołyniem graniczący, i ztamtąd sol, wełnę, i Bakalie rożne z Wołoszczyzny przychodzące biorący, albo żadnego Handlu mieć nie będzie, albo Handluiący do podwoynego Cła będą przymuszeni, bo iakże pretendować, ażeby ten, co iechać chce po woz wełny, soli lub rodzynek, wprzod iechał do Grodna dla wzięcia Paszportu od Kommissyi, i tam ieszcze kilka dni na niego czekał? lecz te obydwie Inkonweniencye Handlowi wewnętrznemu szkodliwe to iest: ździerstwa na Komorach i Przykomorkach,

tudzież przymus brania Paſzportu, pochodzi ztąd, że Komory i Przykomorki ſą w śrzodku Kraiu na Granicy Korony z Litwą, ktore znieść konieczna wypada potrzeba, tych zaś Komor ſą naypierwſzym zrzodłem, te Konſtytucye, ktore nakazuią powrocenie pieniędzy Celnych na wzaiem do Skarbow od Kupcow Koronnych do Litewſkiego, Litewſkich do Koronnego opłaconych, bo lubo Skarb Litewſki gdy ten Powrot naſtępować niebędzie, więcey ſzkodowałby iak Koronny, gdyż Litewſcy Kupce naywięcey i naydroższych Towarow przez Koronę prowadzą do Litwy, wygodnie iednak będzie dla Handlu Litewſkiego wten czas, kiedy Komor w śrzodku Kraiu nie będzie, i kiedy Kupiec raz Cło zapłaciwſzy na Granicy wchodząc do Kraiu, w śrzodku potym iego Handel wewnętrzny bez żadney opłaty i bez żadnych rewizyi prowadzić będzie miał wolność. Lecz w Naſzym Kraiu inaczey wcale dzieie ſię, Konſtytucye naſze o Cłach napiſane wſzyſtkie niemal ſą dla Handluiących uciążliwe, tak dalece, że lubo wſzyſtkie Kraie Handel ſwoy wewnętrzny ile możności faworyzuią i rozſzerzaią, My przeciwnie tak go ścieśniamy, iakbyśmy ſami umyślnie chcieli ony niſzczyć. Ze wſzyſtkich tych Konſtytucyi Handlowi wewnętrznemu przeciwnych Konſtytucya 1768. pod Tytułem uregulowanie Expedycyi Celnych od Kupcow Koronnych i W. X. Lit: reaſſumowana Konſtytucyą 1786. ieſt nayſzkodliwſzą. Na oſtatek Komory te wewnętrzne nie wiele zyſku przynoſzą potrąciwſzy Expens, naprzykład Komora Dąbrowiecka importowała w tych dwoch leciech Zło: Pol: 29,139.

gr. 15. a Expens w niey na Officyalistow kosztuie na Rok Zło: Pol: 20,790.

Dalsza uwaga w okolicznościach Celnych Deputacyi naszey iest ta. Instruktarz Celny czyli Taryffa po czemu Kupce od Towarow swoich płacić na Komorach powinni, ułożony został przez Kommissyą Skarbu Lit: *immediate* przed teraźnieyszym Seymem i do Exekucyi podany, ktory powszechnie iest od Kupcow Obywatelow i Posłow Prowincyi X. Lit: zaskarżony, że iest dla Handlu Lit: uciążliwy, gdyż w niektorych Artykułach sowicie, we troie i we czworo więcey, Cła teraz opłacać przychodzi, niżeli było dawniey, tak naprzykład, od Oxefftu Wina Francuskiego było dawniey Zło: Pol: 6. teraz wypada więcey iak Zło: Pol: 20. od Łaszta Zyta było także dawniey Zło: Pol: 6. teraz Zło: 12. a to są znaczne w Handlu Litewskim Artykuły, i tak w wielu inszych Towarach Cło iest znacznie podwyższone, i chociaż w Rubrykach tych Instruktarzy położono iest, że tylko cztery procenta od towarow za Granicę wychodzących i z Zagranicy do Kraiu na potrzebę wewnętrzną wchodzących należy, cena iednak tych Towarow tak iest wysoko oszacowana, że wypada od Wina Procent 12. od Zyta Procent 8my &c. &c. Są i inne literalne w tychże Instruktarzach omyłki, ktore poprawionemi bydź muszą, lubo zaś Prześwietna Kommissya Skarbu Lit: odpowiada, że ten Instruktarz ułożyła na Wzor Instruktarza Koronnego, a do tego dzieła obowiązana była Prawem 1786.

iest

ieſt iednak Opinią Deputacyi naſzey, ażeby S. N. do przeyrzenia, poprawienia, i zregulowania Inſtruktarzow Celnych wyznaczyły Deputacyą, ktora ſkładaćby ſie powinna z Oſob nietylko Seymuiących, nietylko od Kommiſſyow Skarbowych Delegowanych, ale nawet z Kupcow i Mieſzczan Handle w Kraiu i Zagranicę prowadzących a tym ſamym wartość Towarow wſzelkich, lepiey od nas znaiących i co to ieſt Procent od ſta, doſkonaley kalkulować umieiących; że zaś Inſtruktarz Celny Kraiowy zwiazek mieć muſi z Taryffami Celnemi Potencyi Zagranicznych z Nami Sąſiaduiących, przeto ta Deputacya Inſtruktarz Celny układaiąca, kommunikować ſie powinna z Deputacyą Intereſſow Zagranicznych, w tym wſzyſtkim coby ſie do Traktatow Saſiedzkich ściągało, tym ſpoſobem ułożony przez Deputacya Inſtruktarz approbowany przez Stany Seymuiące bydź powinien.

Jeſzcze zaſzła iedna Skarga od Kupcow Obywatelow i Poſlow Prowincyi X. Litt: w okolicznościach Celnych, na Kommiſſyą Skarbową Litt: a to w tym ſpoſobie: Inſtruktarzem nowym wyżey wſpomnionym nałożono ieſt na Handluiących Litewſkich, ażeby od każdego Złgo na Komorze opłacaiącego ſię, płacili ieſzcze 4. groſze, to ieſt dwa groſze Kwitowego, groſz ieden Akcydenſu i groſz ieden Wizy, co ieſt iſtotnym Handlu Litt: uciśnieniem i nowym na Obywatelow Podatkiem i lubo Prześwietna Kommiſſya Skarbowa Litt: przekładała, że to poſtanowiła na wzor Urządzeń Koronnych, podobno iednak

tam inaczey dzieie się to iest w Koronie płacą Kupce od sześciu dziesiąt Złotych, Złoty ieden, w Litwie zaś według tego postanowienia, wypada od sześciudziesiąt Złło: Złotych ośm, *co przez Sprawiedliwość i dla nie ucisłkania Handlu skassować iak w Litwie tak w Koronie należy.* Lubo zaś Przeświętne Kommissye Oboyga Narodow odpowiedzić mogą że z tych pieniędzy daią gratyfikacye Officyalistom Celnym dobrze powinności swoie pełniącym, *iednak gdy to iest niezbita prawda że Handlem wewnetrznym i zewnetrznym Kraie bagacą się, i kwitną, wszystkie więc do tego przeszkody usuwać należy, owszem wszystko ułatwiać wypada, cokolwiek tylko Handel faworyzować i rozszerzać może. Dla Officyalistow zaś wiernych i dobrze powinność swoią pełniących, niech maią wolność Kommissye dawać gratyfikacye, nie z takich wyderkafowych przychodow, ale z Summy umyślney na ten extra expens wyznaczyć się powinney.*

Te uwagi przełożywszy Wam S. N. Deputacya nasza rozumie bydź swoim obowiązkiem dodać ieszcze i to: że Rzplta nasza powinna się starać o poprawę Traktatow Handlowych zawsze na stronę Polską uciążliwych, ktore dotąd exystuią, a o ktorych co się tycze Sciany Pruskiey słyszeliście dowodnie wszystko od Deputacyi Interessow Zagranicznych, kiedy była mowa o Traktacie Handlowym z Monarchą Pruskim, teraz więc Deputacya nasza przekłada co się tycze Sciany Moskiewskiey.

Kupce Moſkiewſcy maią w Handlu tranzytowym z Nami, taki Przywiley, iakiego żadna Potencya iedna od drugiey w Handlach ſwoich wzaiemnych pretendować niemoże, bo taki Przywiley i Skarbowi czyni ſzkodę, i ſprzeciwia ſię udzielności, czyli niepodległości wzaiemney.

Kupce Moſkiewſcy prowadząc Towary tranzytem przez Kray naſz na fundamencie Konſtytucyi 1768. *wiadomo przez kogo dyktowaney*, niepodlegaią rewizyom na Komorach ani opłacaią Ceł według Taryff czyli Inſtruktarza, lecz tylko na pierwſzey Graniczney Komorze płacą Tranzytu od konia iednego po Talarow bitych 16. czyli po Zło: Pol: 128. z tego Prawa, Urządzenie Kommiſſyi Skarbu Litt: naſtąpiło, że każdy woz Moſkiewſki tamże na Komorze plombuie ſię i pieczętuie, gdyby zaś Towar w tym wozie znayduiący ſię przedawanym w Kraiu naſzym niebył, Strażnik Konny Skarbowy ieden, zaraz bywa dodany, i ten odmieniaiąc ſię od Sacyi do Stacyi prowadzi tego Kupca przez cały Kray aż do Granicy Moſkiewſkiey.

Tu N. S. niech ſię zaſtanowią uwagą nad tym, iaki to ieſt Skarbowi w tey mierze deces, Kupce Moſkiewſcy z Krolewca, Gdańſka, Frankfortu, Szląſka, Lipſka i innych mieyſc prowadzą przez naſz Kray Lądem naydroższe Towary to ieſt: Złote, Srebrne, Jedwabne, Galanterye rożne, Zegarki, Brylanty i cokolwiek tylko bydź może nay koſztownieyſzego, takich towarow koń ieden, a ieſzcze

E 2

koń Kupiecki Moſkiewſki prowadzić ieſt zdolny, za kilka kroć ſto tyſięcy, od ktorych Cła więcey Skarbowi naſzemu nie przychodzi, iak Zło: Pol: 128. To iuż co do ſzkody Skarbowey, teraz poydźmy co do niepodległości naſzey.

Strażnik ieden Skarbowy dodany bydź muſi, i każdego Kupca, czy to iednym czyli więcey wozami iadącego, prowadzi przez cały Kray, aż do Granicy Moſkiewſkiey, i zdaie ſię że to czyni dla pilnowania Skarbu naſzego, gdyby ten Kupiec towarow w Kraju naſzym od ktorych Cła nie zapłacił, nie przedawał, lecz nie tak ieſt S. N. Strażnik prowadząc Kupca, konwoiuie go, gdyby w drodze był beſpieczny, bo ieżeli oto idzie, ażeby Kupiec w Kraiu nieprzedawał Towarow, to można zabeſpieczyć ſię Konfiſkatą Towarow, iako na Komorze nie odeclonych, pod ktorą konfiſkatę wſzyſcy Kupce nawet Krajowi podpadaią, gdy ſię przemycą, a tey konfiſkaty dopilnować ieſt łątwo, bo Kupiec Moſkiewſki tak drogie iak wyżey ieſt namieniono prowadząc Towary chcąc ie przedawać w Kraju naſzym, muſiałby one przedawać nie po mieyſcach i wioſkach prywatnych, ale w Miaſtach znacznieyſzych, ſkoro zaś w Miaſtach iuż tam wſzędzie ſą Officyaliści i Dozorce rożnych dochodow Skarbowych, ktorzy takiey przedaży dopilnować mogliby, iaſno więc ukazuie ſię że na takim Handlu Rzeplta naſza znacznie ſzkoduie, bo gdy Cła od tych Towarow nie bierze, ieſzcze i ten tranzyt od konia

Zło: Pol: 128. na ſameż potrzeby Kupcow Moſkiewſkich obracać ieſt przymuſzoną, albowiem muſi trzymać więcey Strażnikow konnych dla tego, gdyby ci wyſtarczyli wſzędzie na konwoy Moſkiewſkim Kupcom, i z tey to przyczyny tych Strażnikow Konnych, Kommiſſya Skarbu Lit: liczbę powiękſzyć muſiała, ſkoro taki układ Handlowy ſtanął z Moſkwą, dla ktorey nie może bydź nic wygodnieyſzego, iak Tranzyt od konia i konwoy Kupca przez cały naſz Kray za Zło: Pol: 128. Owoż to ieſt dowod, iak my ieſteśmy względem Moſkwy niepodlegli i iak ta Potencya naſzemi bogaciła ſię Dochodami. Wiedzieć zaś ieſzcze i to należy, że Kupce Moſkiewſcy z Kraiu ſwoiego żadnych Towarow tranzytem przez naſz Kray do Cudzych Kraiow nięprowadzą, i w tym odwołać ſię można beſpiecznie do świadectwa powſzechnego, że Wozy Kupcow Moſkiewſkich po Towary do Miaſt Zagranicznych wyſyłane, idą zawſze prożne, i na tenczas nic nieopłacaią, a powracaią nazad uładowane, zapłaciwſzy od konia tylko po Zło: Pol: 128. i maiąc ieſzcze za to beſpieczny konwoy.

Jeżeli zaś przyidzie komu na myśl, że Moſkale prowadzą do Cudzych Kraiow przez Kray naſz Futra, to i to rzadko ſię zdarza, i naywięcey Futra Moſkiewſkie w Kraiu naſzym przedaią ſię, i dopiero przez naſzych Żydow za Granicę wywożone bywaią.

Prawda że ciż Kupce Moſkiewſcy płacą według Inſtruktarza na Granicach naſzych Cło od Towarow, ktore w

Kraiu naszym przedaią, ale te Towary są wcale małey Importancyi, bo procz Futer, coż więcey od nich do Kraiu naszego przychodzi? oto Jesiotry, mydło, świece łoiowe, oleie, skury wyprawne, obicia papierowe, chustki, drylichy i płucienka grube a na końcu Roku 1788. i na początku 1789. weszło było cokolwiek *nożow i dzid robionych*, ktore pod zasłoną Tranzytowego Towaru pod rewizyą nie podpadaiącego, weyść do Kraiu naszego musiały, bo na żadney Komorze dostrzeżonemi nie były, a przecież w Kraiu naszym ukazały się, więc i to dowodzi iak szkodliwie i niepożytecznie iest, kiedy Woz Kupiecki na Granicy nie może bydź rewidowany, i kiedy Straż Kraiu, wiedzieć nie może co do niego wchodzi, i co przez niego przechodzi.

Układ zaś ten Tranzytu iak na fundamencie Konstytucyi naszey 1768. iest ustanowiony, tak też zniesiony bydź może i bydź powinien, *iest zatym Opinia Deputacyi naszey, ażeby Stany Seymuiace zleciły Deputacyi Interessow Zagranicznych, gdyby ta weyrzawszy we wszystkie Konstytucye i Traktaty Handlowe z Moskwą Ministeryalnie (ieżeliby tego była potrzeba) o podniesienie tego tak szkodliwego Tranzytu czynić zaczęła.* Owoż to są przyczyny istotne, dla ktorych Cła nasze Litewskie mało do Skarbu przynoszą, i dla ktorych Expens na utrzymanie Officyalistow Celnych Skarbowi tyle kosztuie, że 5ty grosz iak wyżey wyraziłem całego zabiera Dochodu.

Jeszcze iest tu mieysce, że Deputacya nasza przysięgą na wierność examinowania, i doniesienia wszystkiego

W. K. Mci P. N. M. i Stanom Seymuiącym obowiązana, względem Dochodow Celnych Litewſkich okoliczność iedną przełożyć ma za powinność, ktorą to okoliczność JW. JP. Ogińſki Woiewodzic Trocki iako Delegowany od Kommisſyi Skarbu Lit: do zdawania Rachunkow początkowych w czaſie ich examinowania na Seſſyi naſzey dnia 7. 9bra 1788. Deputacyi przełożył i pod roztrząśnienie poddał, a to względem trzeciey części Cła J. K. Mci P. N. M. należącego.

Skarb Koronny nie płaci tey trzeciey części, iak tylko z Ceł Kupieckich, Skarb zaś Litewſki Cła wſzyſtkie Szlacheckie i Kupieckie razem złączywſzy na trzy części dzieli i do Skarbu Jego K. Mci oddaie, i dla tego Skarb Koronny na Komorach ſwoich ma podwoyne udzielne Xięgi, Kupieckie oſobno, Szlacheckie oſobno, Skarb zaś Litewſki tego porządku nie utrzymuiąc, iedne ma tylko Xięgi na Komorach, i do tych iednych zapiſuie Przychody Celne; zdaie ſię zaś, że gdy iednemi rządziemy ſię Prawami, rowna nie tylko obydwom Kraiom lecz i Skarbowi J. K. Mci należy ſprawiedliwość, i ieżeli wſzyſtkich ogolnych Ceł trzecia część J. K. Mci ieſt oddana, dla czegoż tenże Skarb ponoſi ſzkodę, nie odbieraiąc tey trzeciey części od Skarbu Koronnego, ieżeli zaś Szlacheckie Cło od tego ieſt wyłączone, dla czegoż Skarb Litewſki oddaie trzecią część Cła Szlacheckiego, i lubo nie maiąc oddzielnych Celnych Xiążek w Litwie na Komorach, wiedzieć *poſitive* nie mo-

żna, iaka iest w tym dyfferencya, zdaie się iednak, że Cło Kupieckie w Litwie w trzeciey części, nie uczyni więcey iak około 100. tysięcy Zło: Pol: na Rok, Szlacheckie zaś w teyże trzeciey części uczyni około trzech kroć sto tysięcy.

Nayiaśnieysze Stany! co się tycze Ceł są iedne nasze Konstytucye oddzielne w Litwie, oddzielne w Koronie, są drugie ogolne, na obydwa Kraie, ktore to Konstytucye przeglądaiąc to w nich ukazywać zdaie się.

1764. Cło generalne ustanowione, ale tylko od Towarow na Handel, bo własna Obywatelska potrzeba, od Cła uwolnioną została, i dla tego Szyprom, czyli Pisarzom, na Komorach przysięgać kazano.

1766. Cło generalne i wewnętrzne *in Regno* skassowane, to iest: Obywatelską potrzebę nawet od Przysięgi uwolniono.

1768. *Titulo* porownanie Cła w Koronie i w Litwie, trzeci grosz Cła Skarbowi Krolewskiemu oddano, a to w tych słowach: „*Jako iest ostrzeżono dawnemi Prawami, żeby Dochody Stołu Krolewskiego zmnieyszone nie były; więc mocą teraźnieyszego Seymu postanawiamy, żeby odtąd* methodo *Prowincyi W. X. Lit: gdzie z Cła trzeci grosz do Skarbu Krolewskiego idzie, także z Cła Koronnego iako i Litewskiego dwie części na Skarb Rzeczypospolitey a trzecia na tenże Skarb Krolewski, od wszystkich Towarow wybierana była.*

1775

1775. Cło generalne w całym Kraiu iest naznaczone, a tym samym i Szlachta do Cła została obowiązaną, ale Konstytucya w tymże Roku pod tytułem Ustawa Podatku w W X. Litt: gdy w iednym mieyscu namieniaiąc, że *z Cell powszechnych, trzecia część Prowentow iest Skarbowi J. K. Mci zawarowana* czyni taką oboiętność, że Skarb Koronny inaczey ią tłumacząc, niedaie iak tylko Cła Kupieckiego część trzecią, Skarb zaś Litewski Kupieckie i Szlacheckie dzieli, przezto tę okoliczność Deputacya Stanom Seymuiącym donosi tym bardziey, że ią od Kommissarza Skarbowego do zdawania Rachunkow Delegowanego, ma do siebie wniesioną i pod roztrząśnienie poddaną.

To powiedziawszy Deputacya zamilczeć niemoże, iż roztrząsaiąc ściśle Konstytucyą 1768. pod Tytułem *porownanie Cła w Koronie i w Litwie*, znayduie ią na stronę Skarbu J. K. Mci że z obudwoch Skarbow część trzecia Cła ogulnego należeć zdaie się, w tey bowiem Konstytucyi, napisano iest, *iż Methodo Prowincyi W. X. Litt: Skarb Koronny powinien oddawać część trzecią tak* iak oddaie Skarb Litewski, Kommissya Skarbu zaś W. X. Ltt: przyświadcza, że przed Rokiem 1768. Cła Litewskie ogołem iakie były, dzieliły się zawsze w trzeciey części na Skarb J. K. Mci. Kamera także J. K. Mci Regestrami i Rachunkami Seymowemi dowodzić przedsiębierze, że w Litwie zawsze Cło Szlacheckie w trzeciey części do Skarbu Krolewskiego przychodziło, i dla tey to przyczyny *w Konstytu-*

cyi wyżey wſpomnioney napiſano ieſt Methodo Prowincyi W. X. Litt: groſz trzeci Cła ze Skarbu Koronnego, iako i z Litewſkiego dawany bydź powinien. Ze zaś Skarb Koronny nie. płaci dotąd tylko część trzecią Cła Kupieckiego, to zapewne ieſt ſkutkiem dobroci i powolności J. K. Mci P. N. M. Ktory w każdey okazyi dawać chce dowody, że intereſſa Krajowe więcey waży nad właſne ſwoie.

Czopowego Mieyſkiego weſzło w tych dwoch leciech do Skarbu Zło: Pol: 321,933. gro: 3. ⅔ ta Summa w teraźnieyſzych dwoch leciech, od dwoch lat poprzedzaiących ieſt mnieyſzą Zło: Pol: 6,452. gro: 7. lecz że ten dochod ieſt przypadkowy i iednego Roku mniey, drugiego więcey czyniący, przeto żadney przyczyny naznaczyć niemożna dla czego w iednych leciech przybywa, bo to dependuie od Konſumpcyi Trunkow w Miaſtach pod Exakcyą Skarbową podpadaiących.

Wiedzieć potrzeeba S. N. że w Litwie ieſt dwoiakie Czopowe, iedne Mieyſkie, 10. groſza, pod ktore każde Miaſto iakieykolwiek bądź natury, każda wieś, i nawet każda naymnieyſza karczma podpada, i płaci 10tą część Intraty propinacyiney *demptis Expenſis* przez Poſſeſſorow zaprzyſiężoney; drugie Czopowe ieſt w niektorych tylko Miaſtach, iako to: w Wilnie, Mińſku, Nowogrodku, Wiłkomierzu, i Połocku, ktorego Przedmieście małe na tey ſtronie Dzwiny, zoſtało przy Litwie po Zakordonowaniu,

w ktorych to Miaſtach Exaktorowie Skarbowi ſą uſtanowieni, i wybieraią Czopowe od Trunkow wſzelkich, według Inſtruktarza od garca i kwarty; cenę płaty uſtanawiaiącego.

Examinuiąc Deputacya ten Artykuł, i znalazłſzy, że Officyaliści do niego użyci koſztuią bliſko oſmą część ſamego dochodu, gdyż to Czopowe, w tych dwoch leciech, uczyniło na Rok Zło: Pol: 160,966. gro: 16. $\frac{3}{4}$ a Exaktorowie koſztuią co Rok Zło: Pol: 19,228. Zapytała ſię Kommiſſyi Skarbu Litewſkiego, czy niebyłoby pożyteczniey dla Skarbu, gdyby też Czopowe przez licytacyą było wypuſzczone, Prześwietna Kommiſſya Skarbu Litt: odpowiedziała, iż dawała, pokilkakrotne Uniwerſały obwieſzczaiące, że pomienione Czopowe, licytować żąda, i to nawet Protokułami Seſſyi ſwoich Deputacyi ukazała, lecz nikt na terminach do zalicytowania nieukazał ſię z Obywatelow Religii Chrzeciańſkiey oſobliwie na Miaſta większe iak to: Wilno, Mińſk, Nowogrodek, &c. Zydzi zaś chociaż za konkurentow znaleźliby ſię, lecz Kommiſſya Skarbu Litt: donoſiła Deputacyi że ieſt Prawo zabraniaiące licytować tego dochodu Zydom, i dla tego dotąd licytowane niezoſtało. *Jeſt tedy opinią Deputacyi naſzey, ażeby takowy Dochod był ſpoſobem przez Skarb Koronny praktykowanym urządzony, to ieſt: Krajowe Trunki zalicytować w Miaſtach, a od Win i Likworow Zagranicznych, wybierać Czopowe na Komorach, albo też całkiem, wſzyſtkie Trunki zalicytować przypuſzczaiąc nawet do konkurencyi i Zydow, ia-*

F 2.

ko. do czynnosci Propinacyinych nayzdatnieyszych, a Prawo Ich odsuwaiace podniesione bydź powinno. Przez takie urządzenia Skarb publiczny zyszcze przynaymniey *Expensa fundi* to iest tę Summę, ktorą Officyalistom płaci i uniknie tey szkody, czyli mitręgi, ktorą Skarbowi publicznemu uczynił JP. Pioro, Exaktor Wileński, straciwszy Skarbowych Pieniędzy kilkadziesiąt tysięcy Zło: Pol: ktore lubo Skarbowi niegliną, bo na poręczniku W. JP. Narbucie Chorą: Lidzkim Rzplta szkody swoiey poszukuie, iest iednak dla niey mitręga, bo razem utraciwszy, Pieniądze częściami odbierać musi.

Dochodu z Stępla Kart weszło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 20,256. Ten Artykuł, uczynił teraz mniey iak lat dwoch poprzedzaiących Zło: Pol: 5,707. przyczyny tego zgadnąć niemożna, czy że ubyło w tych leciech w Kraiu naszym graiących, czy też fałszowanie Stępla Kart gdzie nastąpiło, i pewniey ta druga przyczyna iest prawdziwsza, bo tego dopilnować i wyśledzić iest bardzo trudno, zdaie się albowiem iż nic iest łatwieyszego iak falszowanie Stępla Kart czyli Papieru. Wszystkie takie Dochody ktore albo wielu Officyalistow do dozoru potrzebuią, albo przez łatwość fałszowania, szkody publiczney okazyą bywać mogą, są szkodliwe, osobliwie w Rządach Republikantskich, gdzie exekucya Praw niebywa ścisłą i gdzie sprawiedliwość i kara na występnych zwyczaynie idą oporem.

Dochodu Tabacznego weszło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 213.558. gr. 21. Ten Artykuł uczynił w teraźnieyszych dwoch leciech od lat poprzedzaiących więcey do Skarbu Zło: Pol: 72,303. gr. 3. ½.

Ten dochod Administrowany na Skarb Rzpltey przez samą Kommissyą, nie przez Kompanią, chociażby zawsze co rok więcey Skarbowi przynosił pożytkow, że iednak iest monopoliczny, iest Kraiowi naszemu szkodliwy z wielu miar, ktore są takowe:

Naypierwiey przez ten dochod zniszczyła się w Kraiu naszym plantacya Tytuniow, ktore *immediate* przed Prawem ten Dochod ustanawiaiącym w wielu mieyscach w Litwie, znacznie się były rozszerzyły, i do ich kultywowania, Niemcy i inni Zagraniczni ludzie byli do nas weszli, a gdy ten produkt ustawał, znowu się wynieśli, a tak Kray na ludności szkoduie. Jeżeli tedy w Prowincyi Litewskiey to dzieie się, coż dopiero dziać się musi w Woiewodztwach Ukraińskich, gdzie Tytunie były znacznym Produktem, za ktory wielkie Summy wchodziły do Kraiu.

Powtore ten Dochod w Administracyi swoiey potrzebuie wielu Officyalistow, a skoro wielu, iuż znaczna część samego Dochodu na tychże wychodzić musi Dozorcow, a niepodobna (myśląc poludzku) gdyby ciż Officyaliści procz wyznaczonych Pensyi, swoich ieszcze nie szukali zyskow.

Potrzecie nie można sobie wyobrazić, iak wiele krzywdy i ucisku ciż Officyaliści spawuią Obywatelom, pod pretextem niby pilnowania całości Skarbu. Sama Prześwietna Kommissya Skarbowa wie doskonale, iak wiele miała Spraw o krzywdy Obywatelow przez Officyalistow dopełniane, cała Publiczność iest o tym przekonana, i trudno iest wyliczyć rodzaiow ucisku, ktore dopełniać się mogą, między ktoremi były i takie, że Officyalista tabaczny pokłociwszy się z Obywatelem wrzucił mu wprzod do Wozu albo do Domu Papuże, lub kawał Tytunu, a potym przyszedł do niego na rewizyą, i znalazłszy, albo sam go grabił albo do Kommissyi Skarbowey pozywał. *Jest tedy Opinią Osob Litewskich w Deputacyi naszey zasiadaiących, ażeby Rzplta ten Dochod albo na inny iaki Podatek do Miast, Wsi, i Karczem na wzor Czopowego Litewskiego przywiązany zamieniła, i Taryffą do każdego mieysca przystosowała, a na ten czas Officyalistow trzymać nie wypadłaby potrzeba, albo ieżeliby ten Dochod miał zostać iak dotąd, gdyby był po Miastach i Miasteczkach* per plus offerentiam *licytowany; iednym słowem Rzplta ten swoy Dochod tak uregulować powinna, ażeby plantacyi Tytunow nie niszczył, ażeby populacyi Kraiowey nie przeszkadzał, ażeby do pilnowania siebie wielu Officyalistow nie potrzebował, i ażeby ciż Officyaliści pod pretextem pilnowania całości Skarbowey, Obywatelom naprzykrzać się nie mogli.* To iest Osob Litewskich zdanie, Osoby zaś Koronne tey Opinii naszey Litewskiey sprzeciwią się, dowodząc że ten Dochod w Ko-

ronie nie ieſt wżaden ſpoſob ſzkodliwy. owſzem ieſt pożyteczny, bo znaczną Summę Skarbowi przynoſi.

Dochodu Potocznego, to ieſt: z Kwadrupli, Wakancyi, Konfiſkat, Adiudykatow, weſzło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 53,404. gr. 11. $\frac{5}{6}$ weſzło zatym więcey teraz niżeli dwoch lat poprzednich Zło: Pol: 10,352. gr. 1. $\frac{2}{6}$ Ze tedy w tym Artykule złączone ſą ogułem kilka gatunkow Przychodow od ſiebie rożnych, Deputacya naſza, ma za Obowiązek przeczytać Wam S. N. wyſzczegolnienie tych Przychodow, według podanego ſzczegolnego Rachunku, a nim przeczyta. winna ieſt obiaśnić, co ktory z tych Artykułow znaczy.

Kwadrupla ieſt to cztery Kwarty, czyli cała Intrata Staroſtwa do Skarbu według Prawa płacąca ſię, gdy kto pierwſzy raz obeymie Staroſtwo, za Przywileiem, lub konſenſem, ale ta Intrata iuż uſtaie po Prawie na 50. lat Staroſtwa licytować nakazuiącym.

Wakancya ieſt to Intrata z Staroſtwa czyli Krolewſzczyzny za ten czaſu przeciąg, ktory trwa między śmiercią iednego Poſſeſſora, a obięciem przez drugiego, i do tego Artykułu czytany był Deputacyi naſzey Punkt z Inſtrukcyi Ptu Orſzańſkiego zalecaiący Examinowanie onego ściśle, co Deputacya wypełniaiąc Kommiſſyi Skarbowey o to rekwirowała i miała ſobie od tey Magiſtratury ukazaną,

nie tylko ogolną tego gatunku Perceptę, ale też i szczegolny w każdey Racie oney Przychod.

Konfiskaty co znaczą, iuż Wam tego explikować nie należy bo rozumiem że same nazwisko ukazuie iego znaczenie.

Adiudykaty są to lukra czyli grzywny, Sądowi za kontrawencye przeciwko Dekretom należące, a Prawem Skarbowi zastrzeżone z ktorych Artykułow wiele w szczegolności weszło, Deputacya tak Wam donosi.

Z Kadrupli weszło	- Zło: Pol:	- 28,919.	gr.	22. $\frac{1}{6}$
Z Wakancyi weszło	- Zło: Pol:	- 14,225.	gr.	20. $\frac{1}{6}$
Z Konfiskat weszło	- Zło: Pol:	- 626.	gr.	18.
Z Adiudykatow weszło	Zło: Pol:	- 1,114.		
A tak te wszystkie Summy zniosłszy weszło do Skarbu	- Zło: Pol:	- 44,885.	gr.	29. $\frac{2}{6}$

Lubo zaś więcey iest w tym Artykule położono iak wyżey się wyspecyfikowało, ale to ztąd pochodzi, że Kommissya Skarbowa do tego Artykułu przyłączyła część Summy Allewiacyiney, ktora tu umieszczoną bydź nie powinna, bo to żaden niebył Skarbowy oddzielny Przychod, tylko tak, iakby kto własne swoie pieniądze z iedney kieszeni wyiął i włożył do drugiey, a potym się pochwalił, że ma więcey pieniędzy.

Summa tedy ogolna całey Percepty w tych dwoch leciech do Skarbu Litewskiego weszłey, czyni Złotych

Pol-

Pol: 10,365,136. gro: 15. ktora to ogulna Summa, że iest mnieyszą od ogulney dwoch lat poprzedzaiących Summy Zło: Pol: 664,997. gro: 3. dziwić się nietrzeba, bo po wyżey opisane przyczyny pokazuią, że we wszystkich niemal Artykułach, a Artykułach ważnych Dochod Skarbowy uszczuplił się, co było okazyą, że Skarb Litewski w Expensach swoich nie mogł wszystkiego według Prawa dopełnić, i wielu Departamentom w ogół, wielu nawet szczegulnym Osobom niedopłacił, iako się to niżey okaże przy examinowaniu wydatkow, ktore na drugiey stronie drukowaney Tabelli znayduią się, więc Wy Seymuiące Osoby przewrociwszy kartę, raczcie słuchać cierpliwie, a ia Relacyą naszą o wydatkach kontynuować będę.

Expens Dwoletnia Skarbu Litewskiego.

Na Dochod Skarbowi N. P. za Rat cztery należało i zapłacono zupełnie Zło: Pol: 2,666,666. gro: 20.

Na Departament Woyskowy wedle Etatu po Zło: Pol: 1,250,074. na Ratę należało za Rat cztery Zło: Pol: 5,000,266. Temuż Departamentowi zaległości z Raty Marcowey 1786. Roku Seymowym iuż rachunkiem obiętey, należało Zło: Pol: 199,449. gro: 16.

Na Pensyą JW: Komarzewskiego Generała Majora przy Boku N. P. Amploiowanego należało z zaległością Zło Pol: 12,483 gro: 10

In Summa Całemu Departamentowi Woyskowemu należało Zło: Pol: 5,212,228. gro: 26. wypłacono zaś Zło: Pol: 5,118,660. gro. ½ Niedopłacono za tym temu Departamentowi, iako to: na Sztab Generalny Woyskowy Zło: Pol: 91,000. JW. Komarzewskiemu niedopłacono Zło: Pol: 2,568. gro: 20. ¾ *In Summa* niedopłacono Osobom Woyskowym Zło: Pol: 93,568. gro: 20 ¾ i to iest istotny dług Skarbu Litt: ktory w poźnieyszych czasach zapłacić powinien będzie. Examinuiąc Deputacya nasza wychodzące na płacę Woyska od Departamentu Woyskowego Assygnacye, klarygacyami zwane, uważała, że te klarygacye były w iednych ratach większe, a w drugich mnieysze, i o to Kommissyi Skarbowey zapytała się, na co Prześwietna Kommissya Skarbu Litt: odpowiedziała, że te klarygacye wychodziły zawsze każdey raty od Departamentu Woyskowego, ktory one układał i podpisywał, dla czego zaś to działo się, Stany Seymuiące dowiedzieć się będą mogły z Relacyi o czynnościach Departamentu Woyskowego.

Na Departament Marszałkowski za rat cztery należało Zło: Pol: 268,000. Temuż zaległości dawnieyszych należało Zło: Pol: 10,792. gro: 13. ⅓ *In Summa* należało temu Departamentowi Zło: Pol: 278,792. gro: 13, ⅓ Na to wypłacono Zło: Pol: 171,244. gro: 11. Zostaie więc do wypłacenia temu Departamentowi w poźnieyszych latach Zło: Pol: 107,548. gro: 2. ⅓ i to także iest istotnym Skarbu Litt: długiem, ktory poźniey opłacić się będzie musiał.

Na Departament Kanclerſki za Rat cztery należało Zło: Pol: 212,000. Temuż zaległości należało Zło: Pol: 8,538. gro: 26. ⅔ *In Summa* należało temu Departamentowi Zło: Pol: 220,538. gro: 26. ⅔ Na to wypłacone Zło: Pol: 122,159. gro: ½ Zoſtaie więc temu Departamentowi do dalſzego opłacenia Zlo: Pol: 98,379. gro: 26. ⅙ i to także ieſt aktualnym do zapłacenia długiem.

Na Departament Skarbowy z Kancellaryą i Milicyą za Rat cztery należało i wypłacono ieſt zupełnie Zło: Pol 479,517.

Na drobne Expenſa Kommiſſyine i Allewiacyine wedle Tabelli 1776. Roku za Rat cztery położono tu ieſt Zło: Pol: 140,000.

Prawda że tak według Prawa wypadałoby, ale Prawo te niełączyło, tych dwoch Summ razem, lecz oſobno na Allewiacye naznaczyło co Rok Zło: Pol: 60,000. i na drobne Expenſa Kommiſſyine co Rok Zło: Pol: 10,000. więc na Rok czyni 70,000 a na dwa lata Zło: Pol: 140,000. Kommiſſya zaś Skarbu Litt: nie tylko w tey Tabelli te Summy złączyła, ale też i w Expenſowaniu onych, nieczyniła dyſtynkcyi, i połączyła, *zdaie ſię zaś, że te dwa zamiary, ſą wcale od ſiebie rożne, drobne expenſa ſą to te, ktoremi Kommiſſya według woli ſwoiey na nie uchrone potrzeby ſzaffować może; Summa zaś Allewiacyina na ratunek nieſzczeſliwych Obywateli deſtynowana, dla nich tylko należy, i dlate-*

go Allewiacye Obywatelom w przypadkach ogniowych lub wodnych niepowinny z taką wychodzić trudnością, iaka dotąd w Kommisſyi Skarbu Litt: doświadczoną bywa, muſiala zaś zachodzić trudność, kiedy Summa Allewiacyina złączywſzy ſie z drobnemi Expenſami, na nie wyexpenſowana bywala, Prawda że Prześwietna Kommiſſya Skarbu Litt: na drobne ſwo'e rozchody, ktore extra Expenſami zowią ſię, ma bardzo małą wyznaczoną Summę, to ieſt: 10,000. Zło: Pol: na Rok, i dla tego to zapewna, niemogąc z nich wyſtarczyć, brała Allewiacyiną Summę, *ale ieſt opinią Deputacyi naſzey, ażeby Stany Seymuiące pomnożywſzy funduſz na extra Expenſa, i gratyfikacye do 20. lub naywiecey od 30. tyſięcy Zlo; Pol: nakazaly ſurowie gdyby Kommiſſye Funduſzow Prawem oznaczonych potym nie mieſzaly, i iednym nie ſztukowaly drugiego.* Do tych więc 140,000. Zło: Pol: Kommiſſya dołożywſzy zaległość z lat przeſzłych, czyli niedoexpenſowany dawniey ten funduſz *in quantitate* Zło: Pol: 24,068 gro: 24 ⅔ miała w ogul tey Percepty Zło: Pol: 164,068. gro: 24. ⅔ z tego wyexpenſowała na rożne wydatki Zło: Pol: 158,429. gro: 28. zoſtało zaś niedoexpenſowanych Zło: Pol: 5,638. gro: 26. ⅔ ktore lubo Kommiſſya Skarbu Litt: kładzie w Rubryce, niby zaległości, ale że ta Summa nikomu nienależy, więc ona nie ieſt żadnym Rzplitey długiem, a zatym w liczbę zaległościow w chodzić niemoże i *Deputacya naſza znayduie niedość porządnym, ażeby takie zaległości, to ieſt niedoexpenſowany funduſz iakikolwiek, od Seymu do Seymu mial bydź z iedney kalkulacyi do drugiey przenoſzony, iak*

dług iakowy, bo zdaie ſie naſzey Deputacyi, iż lubo Prawo w Expenſach, ktorych ilości positive *determinowac niemożna, naznacza pewną Summę, nie przeto iednak nakazuie, ażeby ta Summa koniecznie była wyexpenſowana. i tak naprzykład: Na Allawiacye naznaczono ieſt w Litwie na Rok Zło: Pol: 60,000. więc ieżeliby w ktorym Roku nie było nieſzczęśliwych przypadkow, że ta Summa dla Obywateli rozdzielona bydżby niepotrzebowała, więc reſzta iey powinna zoſtawać w Skarbie, i nie może na żaden inny expenſować ſię zamiar, iak było w teraźnieyſzych dwoch leciech, bo na Allewiacye, Kommiſſya wyexpenſowała tylko Złotych Polſkich 23,162, a reſzta tego funduſzu obrocona zoſtała na gratifikacye, na podrożne Expenſa i na podwyżſzenie Officyaliſtom Penſyi* a każdy z tych gatunkow Expens likwiduiąc, pokazało ſię, iż na podroże i gratyfikacye wyexpenſowano ieſt w tych dwoch leciech Zło: Pol: 44,600. Na extra expenſa oprocz 20,000. Prawem wyznaczonych expenſowano wyżey Zło: Pol: 20,754. gr. 27. ⅓ a na podwyżſzenie Penſyi Officyaliſtom dawnieyſzym i na Penſyą nową po Konſtytucyi 1776. niektorym kreowanym Officyaliſtom, wyſzło w tych dwoch leciech Zło: Pol: 20,100.

Prawda że Officyaliści Skarbowi w Litwie, wſzyſcy niemal ſą ſkąpo płatni, że ſię wcale za Penſye Prawem wyznaczone utrzymać nie mogą. Prawda i to że Officyaliści niektorzy nowi byli koniecznie potrzebni, i dla tego to zapewna, dawnieyſze Kommiſſye Litewſkie, iednym Penſye powyżſzyły, drugich uſtanowiły na nowo, *lecz Deputacya*

naſza nie znayduiąc to zgodnie z Prawem przekłada Wam S. N. nie dla tego, ażeby w tym oſkarżała Kommiſſyą Litewſką teraźnieyſza, bo to dawnieyſzych ieſt dziełem ale dla tego, ażeby w dalſzy czas zaradzić temu, gdyby to ſię potym nie działo, i gdyby Kommiſſya własną mocą nowych niekreowała Officyaliſtow, lub kreowanym Penſyi nie podwyżſzała nad Prawo, zaradzić zaś należy uſtanawiaiąc liczbę doſtateczną Officyaliſtow Skarbowych taką, iaką ſama Kommiſſya uzna za potrzebną, i dla tych Officyaliſtow wyznaczaiąc tak doſtarczaiące Penſye, ażeby z nich żyć i utrzymać ſię mogli, dla tego w mieyſcu ſwoim Deputacya naſza Proiekt Opinii ſwoiey o tym przynieść Wam S. N. będzie miało za powinność.

Na Szkołę Rycerſką to ieſt Korpus Kadetow za Rat cztery należało Zło: Pol: 200,000. Temuż Korpuſowi należało Zaległości z dwoch lat poprzedniczych Zło: Pol: 8,055. gr. 16. ⅔ *In Summa* należało Korpuſowi Kadetow Zło: Pol; 208,055. gr. 16. ⅔ Na to wypłacono Zło: Pol: 145,254. gr. 11. Pozoſtaie do opłacenia Zło: Pol: 62,811. gr. 5. ⅔ co ieſt także aktualnym Skarbu Lit: długiem.

Na Penſyą Marſzałkow Trybunalſkich należało za dwa lata Zło: Pol: 40,000. Tymże zaległości dawnieyſzey należało Zło: Pol: 1,611 gr. 3. ⅓ *In Summa* należało Zło: Pol: 41,611. gr. 3. ⅓ Na to wypłacono Zło: Pol: 34,659. gr. 29. ⅔ Pozoſtaie do wypłacenia Zło: Pol: 6,951. gr. 3. ⅔ co także ieſt do opłacenia długiem.

Do Funduszu umorzenia długow Rzpltey należało według Prawa, i odłożono w Ratach czterech Zło: Po: 500,000. z ktorych po należey ukaże się Rachunek iak są obrocone.

Na Pensyą Instygatora Lit: za Rat cztery należało Zło: Pol: 12,000. Temuż zaległości dawnieyszey należało Zło: Pol: 483. gr. 10. *In Summa* należało Jemu Zło: Pol: 12,483. gr. 10. Na to wypłacono Zło: Pol: 12,000. reszta do opłacenia zostaie *idq;* Zło: Pol: 483. gr. 10.

Na Posłow Zagranicznych, Gabinet, Tłumaczow, i Szkoły Oryentalne należało za Rat cztery Zło: Pol: 200,000. Temuż Departamentowi należało zaległości Zło: Pol: 8,055. gr. 16. ⅔ *In Sumna* należało na te przeznaczenie Złotych Polskich 208,055 gr. 16. ⅔ Na to wypłacono Zło: Pol: 106,362. gr. 1. ⅓ Zostaie do wypłacenia Zło: Pol: 101,693. gr. 15.

Na naięcie Pałacu dla Posła Rossyiskiego pod Seym w Grodnie z zaległością należało Zło: Pol: 12,483. gr. 10. ktore nie zostały wypłacone, i lubo Kommissya Skarbu Lit: kładnie to w liczbę zaległości, Deputacya iednak nasza nie znayduiąc tego żadnym długiem, nie uznaie tych pieniędzy do opłacenia następnie.

Na reparacyą Zamku Grodzieńskiego za Rat cztery należało Zło: Pol: 20,000. Także zaległości na też reperacyą połołożone iest Zło; Pol: 805. gr. 16. ⅔ *In Summa* Zło: Pol: 20,805. gr. 16. ⅔ Na to wypłacono Zło;

Po: 11,524. gr. 13. ½ reſzta zaś lubo położona ieſt także w liczbie zaległości, ale Deputacya naſza, nie ſądzi to bydź długiem, bo znąć iż reparacya nie wymagała więcey wydatku nad to, co ieſt położono.

Jeſzcze Deputacya naſza, examinuiąc ten Artykuł, i widząc ogolną Summę, położoną na tę reparacyą, chciała ſzczegolny widzieć tego expenſu Rachunek, lecz Kommiſſya Skarbu Lit: złożyła tylko kwit Architekta JP. Sacco; iż te pieniądze do ſiebie odebrał, ale na co one wyexpenſował, Kommiſſyi nie podał Rachunku, *ieſt tedy Opinia Deputacyi naſzey, ażeby w dalſzy czas reparacya Zamku Grodzieńſkiego, była przez Kommiſſya Skarbu Lit: ze wſzyſtkich ſzczegolnych tey reparacy wydatkow*, obrachowana, w tym zaś mieyſcu Deputacya naſza i nad tym zaſtanowiła ſię że Kommiſſya Skarbu Lit: maiąc wyznaczony funduſz, na reparacyą Zamku, Burgrabiego i Strożow do tegoż Zamku kładzie w oſobnym Expenſie, i na to *in ſpatio* tych dwoch lat wyexpenſowała Zło: Pol: 8,768. *zdaie ſię zaś, że ten Expens wchodzić powinien w ogul funduſzu reparacyi, a zatym na dalſzy czas zaſtrzedz to należy, ażeby na to oſobny nie naſtępował wydatek.*

Na Penſyą Marſzałka Seymowego za Rat cztery należało Zło: Pol: 13,333. gr. 10. Także zaległości dawnieyſzey należało Zło: Pol: 536. gr. 29. ⅔ *In Summa* należało Zło: Pol: 13,870. gr. 9. ⅔ Na to wypłacono Złotych

Pol-

Pol: 7,682. gro: 18. ⅔ Pozoſtaie do opłacenia Zło: Pol: 6,187. gro: 21. ⅓ Coſtakże Skarbu Litt: ieſt długiem. W tym mieyſcu Deputacya czyni oſtrzeżenie, że ponieważ na opłaconą część Penſyi Marſzałka Seymowego, JW. Gadomſkiemu to ieſt na Zło: Pol: 3,333. gro: 10. niezłożono przy Rachunkach kwitu, więc gdyby o to w poźnieyſzym czaſie nie było mitręgi, Deputacya zaſtrzega.

Na Penſyą Piſarza Sądow Seymowych Litt: należało za Rat cztery Zło: Pol: 12,000. temuż zaległości dawnieyſzey należało Zło: Pol: 483. gro: 10. *In Summa* należało Zło: Pol: 12,483. gro: 10. Na to wypłacono Zło: Pol: 6,914. gro: 19. ⅔ Pozoſtaie zatym do wypłacenia Zło: Pol: 5,568. gro: 20. ⅓ co podobnież ieſt Litt: Skarbu długiem.

N. S. Deputacya naſza ma za obowiązek przełożyć Wam uwagi ſwoie względem Piſarza Sądow Seymowych w Litwie, że ten Urząd Zło: Pol: 6,000. co rok koſztuiący, ieſt wcale nieczynny, bo Sądy Seymowe niemogą bydź w Litwie, chyba w ten czas, kiedy Seym agitować ſię będzie w tey Prowincyi, co wydarza ſię rzadko, lecz choćby w trzecich dwoch leciech Seym bywał zawſze w Grodnie regularnie, ale Sądy Seymowe niezawſze tam bywać mogą, wreſzcie ieżeliby onych wypadła kiedy potrzeba, tedy obowiązki te można przywiązać do Piſarza Grodu Grodzieńſkiego, choćby naznaczaiąc mu kilka tyſięcy Zło:

H

Pol: za pracę w odbyciu tych Sądow, lepiey bowiem iest raz kiedy niekiedy kilka tysięcy Zło: wydać niżeli płacić po 6.000, Zło: corocznie.

Urząd także Pisarza Skarbowego na Rok Zło: Pol: 3,000 kosztuiący, lubo ma przez Prawo wyznaczone sobie obowiązki znaydowania się na Kommissyi, tak w Kadencyi iako też i w Extra Kadencyi, iednak pretendować niemożna, ażeby tak mało płatny ten Urząd będąc, mogł bydź zawsze czynnym, osobliwie teraz gdy Kommissya Skarbu Litt: ustawicznie w komplecie znaydować się iest obowiązaną. *Wypada zatym iż trzeba albo temu Urzedowi podwyższyć Pensyi i do wyraźnych pociągnąć obowiązkow, albo zostawiwszy* salvo moderno, *temu Urzedowi skassować Pensyą i od obowiązkow uwolnić.*

Na Pensyą Sekretarza Seymowego za Rat cztery należało Zło: Pol: 3,333. gro: 10. a wypłacono Zło: Pol: 1920. gro: 20. więc należy wypłacić Zło: Pol: 1412. gro: 20.

Na Kontynuacyą Kanału między Pinią i Muchawcem dla złączenia tych dwoch Rzek do spławu sposobnych, należało Zło: Pol: 120,000. na ktorą robotę wypłacono w tych dwoch leciech Zło: Pol: 69,146. gro: 18. ⅜ Zostało więc niedopłaconego tego funduszu Zło: Pol: 50,853. gro: 11. ⅝ i lubo ta Summa położona iest, także w liczbie zaległości, niemożna iednak tego nazwać długiem, bo o to nikt się dopominać niebędzie, osobliwie w ten czas kiedy Skarb Litewski na wszystko dostarczaiącym nieukaże się.

Prawda że te dzieło iest Kraiowi potrzebnym i pożytecznym i dla tego to J. K. M. P. N. M. w Roku 1788. dowiedziawszy się, że Skarb Litewski dla niedostatku swoiego, niemoże wypłacić zupełnego podług Prawa na tę robotę funduszu, a chcąc gdyby kontynuacya tey roboty nieustawała, ze Skarbu swoiego 30,000. Zło: Pol: wypłacić kazał. i iak Deputacya nasza teraz odbiera wiadomość, drugą podobną Summę Zło; Pol: 30,000. w Roku przeszłym zaliczyć dysponował, a to właśnie w tym czasie w ktorym Skarb Litewski niebył na to dostarczaiącym, tę więc Łaskę N. P. donieść Wam S. N. Deputacya nasza miała za powinność. *Od tad zaś ieżeli nie wiecey tedy przynaymniey ten fundusz po 60,000. co Rok na kontynuacyą tego Dzieła przeznaczone według dawnego Prawa bydż powinny.*

Roztrząsaiąc zaś robotę tego Kanału i expens na nią wyłożony, miała sobie Deputacya nasza podane obszerne Uwagi, od trzymaiąccego w Deputacyi Protokuł, względem roboty tego kanału napisane, ktore że i Wam S. N. i publiczności wiadome bydź są warte, bo służyć mogą ku obiaśnieniu, nie tylko co się tycze roboty tego Kanału, ale i drugich podobnegoż gatunku robot, przeto Deputacya nasza zgodziła się na to, ażeby te uwagi wciągu Relacyi naszey były przeczytane i do teyże Relacyi wciągnięte ktore są takowe:

UWAGI

Nad robotą kopania Kanału Rzplitey Muchawiecki zwanego, napisane przez Mateusza Butrymowicza, Postarostę i Miecznika Powiatu Pinskiego, In Januario 1788.

„ Czytaiąc pożyteczne dla Kraiu pismo pod Tytułem Dziennik Handlowy wychodzące, znayduię w kilku poprzedzaiących Tomikach na Miesiące Lipiec, Sierpień, Wrzesień, Październik i Listopad Roku niedawno skończonego 1787. wyszłych, opisanie przeszkod tamuiących kommunikacyą spławną na Kanale Muchawieckim, i na Rzekach ktore ten Kanał łączy znayduiących się. Ze tedy iestem Obywatelem tey Prowincyi, przez ktorą Kanał wspomniony idzie, i że znam doskonale iaki pożytek ten Kanał Kraiowi naszemu przynieść mogłby, gdyby był skończony i wydoskonalony, a maiąc zręczność widzenia często Kanału tego i rozmawiania z temi, ktorzy do dozoru fabryki Kanałowey bywaią użyci, gdy uważam, że ta robota kilkakroć stotysięcy Zło: Pol: Skarbowi Litewskiemu iuż kosztuiąca, idzie tak opieszało, iż do zupełnego swoiego końca iest ieszcze bardzo daleką; przeto wziąłem rezolucyą przełożyć moie w tey okoliczności Uwagi, i one kommunikować Publiczności, to iest: że lubo zamiar tego Kanału iest rzeczą Krajowi Naszemu naypożytecznieyszą, i w sercach Obywatelskich zostać powinna wiekopomna wdzięczność Nayiaśnieyszemu

„ Krolowi Stanisławowi, Augustowi. pod ktorego Pano-
„ waniem ten Kanał ieſt rozpoczęty i kontynuie ſię, a
„ nawet z właſnego Skarbu Jego częſto odbiera pomoc,
„ widać iednak, że Exekucya tey roboty od początku, aż
„ dotąd nie ieſt należycie dokładną, o czym wnoſić trze-
„ ba tak z opieſzałości roboty, iako też z tych przeſzkod,
„ ktore płynący tym Kanałem doświadczaią, iako one w
„ piſmach ſwoich do tegoż Dziennika opiſali, a Dziennik
„ ie Publiczności kommunikował; ſpławiaiący bowiem
„ cztery Szuhaleie z pod Czarnobyla do Brześcia donoſi (na
„ Karcie 512, Tomiku na Wrzeſień) *iż płynąc tym Kana-*
„ *łem ku Muchawcowi niżey Horodca, gdy wody do mia-*
„ *ry nie doſtawało, nurt wicſłami ſobie kopać muſiał*, toż
„ ſamo powtarza Rapport Luſtracyi nowey 19. 7bra 1787.
„ Roku czyniony wyrażaiąc (na Karcie 582. Tomiku na
„ Pazdziernik i Liſtopad) *iż przez mil trzy i pol od Pi-*
„ *ny, Kanał ieſt tylko głęboki na poł łokcia i w tych miey-*
„ *ſcach wcale nieſpoſobny do ſpławu.* Zdaie mi ſię więc
„ że tey miałkości Kanału w tych mieyſcach nie muſzą
„ bydź inſze przyczyny iak te, iż ten, ktory dyrekcyą
„ linii Kanałowey prowadził, chcąc mieć proſte i długie
„ linie tegoż Kanału, opuſzczał w niektorych mieyſcach
„ doliny, a ſzedł przez wyżſze piaſzczyſte pagorki, w
„ ktorych to mieyſcach chociaż początkowie Kanał mogł
„ bydź na kilka ſztychow wgłąb wykopany, lecz woda Wio-
„ ſenna biegąc impetem i podmywaiąc brzegi piaſzczyſte
„ (iako ieſt donieſiono w Tomiku na Lipiec i Sierpień na
„ Karcie 437.) zaſypuie coraz Kanał i czyni go nieſpoſo-
„ bnym do ſpławu, bo lubo może kto powiedzieć, że aby
„ tylko pokazać drogę wodzie, to ona ſama nurt uczyni i
„ głębiną ſobie zrobi, lecz mamy to z praktyki, iż woda
„ ſama nigdy tak dobrze człowiekowi nie zrobi, iak iemu
„ potrzeba, gdyż chociaż w iednym mieyſcu impetem głę-

„ binią wyryie, ale zaraz w drugim, z tegoż samego pia-
„ sku usypie gorę, a tak przez mieysca piaszczyste nigdy
„ Kanały iść nie powinny, chyba że inaczey bydź nie mo-
„ że, ale wtenczas Kanał głęboko powinien bydź wyko-
„ pany, Ziemia z niego daleko od brzegow odrzucana i
„ spadzisto ułożona, ażeby ciężarem swoim nie dopomaga-
„ ła podmywaiącey wodzie osypywąć brzegow, i zaraz po
„ wykopaniu w takich piaszczystych mieyscach, brzegi
„ Kanału palami okrągłemi lub szpontpalami ocembrowane
„ lub co iest naylepiey murem obmurowane bydź powinny,
„ ale zawsze lepiey omiiać wyższe mieysca, i iść za na-
„ turalnym nurtem wody, gdyż lepiey iest dopomagać na-
„ turzę, niżeli ią forsować i prowadzić przez gory.

” To iest pewną rzeczą, że ktokolwiek lądowe robi
„ drogi, ten iak nayprościeyszych trzymać się powinien
„ linii dla tego, ażeby iadącemu umnieyszył podroży, i na
„ tenczas przez gory, przez błota, i przez rzeki można
„ drogę groblami lub mostami przeprowadzic, lecz ktokol-
„ wiek robi czy to rowy do spadu wody dla osuszenia mieysc
„ niskich, czyli też kopie kanały dla defluitacyi Statkow,
„ a niechce ustawicznym podlegać reparacyom, ten powi-
„ nien ile możności unikać mieysc wysokich, i iść za-
„ wsze za dawnym kursem wody, ktory wszakże można
„ czasem zprostować, skoro to poydzie rownie niskim
„ mieyscem. Jeżeli tedy kanał Muchawiecki prowadzony
„ iest wyższemi mieyscami, tam gdzie iest teraz tak pły-
„ tki iak doniesienia wyższe opisuią, nie dziw więc, że
„ iest nie sposobny w tych mieyscach do defluitacyi, i
„ tego zdaie mi się inaczey poprawić nie można, iak zwro-
„ ciwszy kurs iego na mieysca niższe, albo tenże sam ka-
„ nał wykopać głębiey, ziemię daleko od brzegow odrzu-
„ cić i spadzisto ułożyć, a brzegi ocembrować lub obmurować.

" Ze zaś cały Kanał do tych czas nie ieſt ieſzcze
„ tak głęboki, ażeby był zdatny do ſpławiania Statkow
„ przynaymniey takich, iak ſą Łyżwy, zdaie mi ſię, że
„ temu ieſt ta przyczyna, iż ci ktorzy do dozoru tey fa-
„ bryki kanałowey byli użyci, nie maiąc w tym żadney
„ praktyki, dopuścili Mayſtrom Kopackim tak robić, iak
„ ktoremu ſię zdawało, i ci Mayſtrowie rozſtawiwſzy ſię
„ po rożnych kanałowey dyſtancyi mieyſcach, kopali tak,
„ iak ktoremu wygodniey było, iedni wybierali na trzy
„ ſztychy, drudzy na dwa, a niektorzy tylko na ſztych
„ ieden, wſzyſcy zaś ſtarali ſię dać zupełną ſzerokość ka-
„ nałowi, a o głębokość niedbali. Owoż tu pokazuie ſię
„ niepraktyka dozorcow kanałowych, ktorzy dopuścili Ka-
„ nał tak bydź kopanym, bo na co ſię przyda iego ſzero-
„ kość łokci dwadzieścia, kiedy głębokości w niektorych
„ mieyſcach ma tylko wody poł łokcia, i ieſzcze na co ſię
„ przyda teraz to, że on w niektorych mieyſcach ieſt na
„ trzy ſztychy, to ieſt na połtora łokcia wykopany, kie-
„ dy w drugich ieſt tylko na ſztych wzięty. Należało tedy
„ zaraz z ſamego początku dać tylko połowę ſzerokości
„ tym czaſem, a głębokość ſześć, ſiedm, albo ośm i więcey
„ ſztychow odrazu, albo dać zupełną ſzerokość dwadzieścia
„ łokci, i zupełną też głębokość, iak w ktorym mieyſcu
„ wypadało.

" Kopiąc zaś tym ſpoſobem Kanał, może nie byłby
„ on ieſzcze do tych czas ſkończonym tak, iak i teraz nie
„ ieſt, ale byłby zawſze bliżſzy do końca i łatwieyſzy
„ do kontynuacyi, gdyż mamy to z prakyki, że pierwſzy
„ i drugi ſztych kopiąc na błotach, ſą one zawſze łatwiey-
„ ſze do wzięcia, bo te darno, ktore leży z wierzchu i
„ ktore korzonkami traw i trzciny ieſt ſplecione, da ſię
„ urznąć i wyrzucić razem na łokieć czyli na dwa ſztychy,

„ ten zaś muł czyli ziemia rzadka, co będzie niżey pod
„ tym darnem, iuż iest trudnieysza do wybierania, a sko-
„ ro to ieszcze woda z wierzchu zaleie, iuż iest wcale miey-
„ sce do kopania niesposobne i trudne, ktorego inaczey w
„ głąb kopać nie można, chyba albo wylewaiąc wodę, albo
„ upatrzywszy lato suche, że ta woda sama dobrze wyschnie,
„ i dla tego my ktorzyśmy koło kopania błot chodzili,
„ nauczyliśmy się z praktyki, iż w takich mieyscach gdzie
„ woda robotę zalewała, zawsze głębokość i szerokość ro-
„ wu czyli Kanału wykopać zarazem trzeba było, choćby
„ po kilkunastu ludzi na ieden pręt odstawuiąc; lecz zna-
„ li to dobrze Maystrowie kopaczow do roboty tego Kana-
„ łu kontraktowani że początkowe sztychy są łatwieysze
„ i dla tego każdy z nich tyle tylko wybierał sztychow,
„ ile ktoremu łatwiey przyszło, ale Dozorcom Kanałowym
„ należało robić takie kontrakta, ażeby każdy Mayster
„ swoią dystancyą ktorą do kopania sobie obrał, wykopał
„ tak iak należy, nie zaś tak iak iemu się podobało, bo
„ teraz lubo Kanał z końca w koniec iest otworzony, i dwa-
„ dzieścia łokci szeroki, a iednak małą nawet Szuhaleią pły-
„ nąć nie można, że iest płytki.

" Zdaie mi się tedy, że roboty tey kończyć i wydo-
„ skonalić inaczey niepodobna, iak tym sposobem, albo
„ utamować przychodzącą wodę do Kanału, i osuszywszy
„ go, wybrać zarazem głębokość należytą, i każdego lata
„ tyle Kanału iuż doskonale zrobić, wiele fundusz od Rze-
„ czypospolitey co rok wyznaczony wystarczy, albo cze-
„ kać suchego lata i fundusz coroczny na to odkładaiąc,
„ zbierać go, a potym razem przypuścić forsę i zrobić
„ iednego lata wszystko, bo praktyka nauczyła nas, że na
„ błotach niskich, czy to groble sypać, czyli Kanały ko-
„ pać, wszystko można, lecz nie zawsze, gdyż na tenczas,

kiedy

„ kiedy woda płaszczyznę błota zaleie, choćby tey wody
„ było kilka calow na wierzchu, iuż rzecz iest trudna do
„ kopania, skoro zaś woda tak wyschnie iż choć kilka lub
„ kilkanaście calow niższa będzie od powierzchności błota,
„ na ten czas kopać z łatwością przyidzie, bo choć po
„ zdięciu pierwszych sztychow, woda w rowie się znay-
„ dzie, ale tę wodę kopacze wyleią, i coraz wgłąb kopać
„ mogą, tak dalece, że im głębiey dobieraią się, tym wię-
„ cey ich wodę wylewać musi, i czasem przychodzi do
„ tego, że połowa kopaczow tylko kopie, druga połowa
„ wodę wylewać iest obligowana, ta zaś woda, żeby się na-
„ zad do rowu nie wracała, ziemią wyrzuconą ciż sami
„ kopacze po brzegach bronią i tamuią.

„ Przeszłych lat, kiedy koło tego Kanału znaczną ro-
„ biono forsą, i ia z Dozorcami tey fabryki, często widy-
„ wałem się, przekładałem im zawsze iż daremnie szero-
„ kość Kanału daią teraz, skoro o głębokość iego niedbaią,
„ lecz perswazye moie, żadnego w nich nie czyniły sku-
„ tku, bo ci ludzie nie mieli żadney w tey mierze pra-
„ ktyki, owszem ieden z nich chciał mnie tym przekonać,
„ że my tylko zerznąwszy kilka sztychow z wierzchu,
„ ukazuiemy drogę wodzie, ktora sama potym nurt sobie
„ wymyie, i pogłębi; ale to nigdy stać się nie może, bo
„ iakom wyżey wyraził, choć woda w iednym mieyscu
„ zrobi głębinię, to w drugim tuż zaraz usypie pagorek,
„ iak nakoniec można po wodzie pretendować tego, gdyby
„ kilka lub kilkanaście mil dystancyi piasek czyli muł
„ przed sobą pędziła, a choćby i tak było, to iednak zro-
„ biłaby źle, bo tymże piaskiem, zasypałaby rzekę, do
„ ktorey kopanica wpada. Trzeba tedy wodę w Kanale
„ uregulować tak, ażeby ona sposobna tylko była do nosze-
„ nia Statkow, więcey zaś gdyby ani dobrego, ani złego
„ Kanałowi nie robiła.

" Do niedokładney tegoż Kanału exekucyi, zdaie mi „ się że i to ieszcze przydać należy, iż iak wiadomo iest „ całemu naszemu Kraiowi że 1785. i 1786 Roku procz „ tego że powodzie Wiosienne były bardzo wielkie i na „ błotach tak Pińskich iako też i Brzeskich wody przez te „ lata było dosyć, ieszcze do tego deszcze niemal co dzień „ padaiące, iey coraz zwierzchu przylewały tak dalece, „ że te przeszłe dwa lata wcale do kopania na błotach nie „ były sposobne, przecież robota koło tego Kanału i w „ tych latach kontynuowała się, ale podobno nic znacznego „ nie zrobiła, bo iakom wyżey wyraził gdy woda na błotach „ stoi i iey deszcze co raz przylewaią, nie iest wcale do „ kopania czas sposobny i byłoby zapewne lepiey, gdyby „ fundusz ten przeszłych lat mokrych wyexpensowany, zo- „ stał był do lata suchego, w ktorym maiąc fundusz kil- „ koletni, można byłoby rzecz znaczną razem zrobić, albo „ też razem i cały ten Kanał dokończyć, gdyż powtarzam „ to ieszcze raz, iako maiący praktykę, że na błotach na- „ szych Pińskich i Brzeskich wszystko zrobić można co „ tylko kto chce, lecz trzeba pilnować i profitować z su- „ chego lata.

" Naostatek lata nie dawno skończonego 1787. Roku „ nie robiono iuż nic koło samego Kanału, ale tylko Mu- „ chawiec samą rzekę prostowano i kolana przerzynano, „ lecz zgadnąć nie można przyczyny, dla ktorey tę robotę „ czyniono bo ieżeli dla tego, gdyby Muchawiec był pro- „ ścieyszy, więc to daremny iest expens, gdyż rzeka „ każda, niech sobie będzie iak chcąc kręta, dla tego do „ defluitacyi bydź może sposobna, aby tylko była dosyć „ głęboka, i na Muchawcu zdaie mi się iż żadne kolano „ nie było tak przykre, i ostre, ażeby statek to iest Ły- „ żwa (gdyż większe iako to Szkuty lub Wiciny chodzić

„ ieſzcze na Kanale nie mogą) wyrobić ſię około niego nie
„ mogła, ieżeli zaś przez te nowe na Muchawcu od ko-
„ lana do kolana kopanice chciano uczynić drogę dla Statkow
„ głębſzą, to i to ieſt przeciwko praktyce, bo trzeba wprzod
„ ſtare koryto rzeki oſuſzyć i na tenczas można w nowey
„ kopanicy dać dno głębſze, ale to ieſt prawie niepodobno,
„ teraz zaś gdy woda na Muchawcu ſtarym korytem głę-
„ bokim (iak w liście na Karcie 585. Tomiku na Październik i Liſtopad znayduie ſię wyrażono) płynie, nowa
„ kopanica do poty tylko kopać ſię pozwoli, poki ſię nie
„ zrowna z płaſzczyzną powierzchowną wody ſtarego ko-
„ ryta, ſkoro ſię zaś zrowna z płaſzczyzną powierzchowną,
„ na tenczas kopać głębiey już ieſt trudno, bo woda z ſta-
„ rey rzeki robotę zalewać muſi.

” Wreſzcie gdyby te przekopywanie kolan Mucha-
„ wca ſtarego, umnieyſzyło drogi płynącym puł mili lub
„ więcey w każdym mieyſcu, na tenczas możnaby przed-
„ ſię wziąć onego proſtowanie, lecz kiedy widać oczyma,
„ że te przekopywanie kolan Muchawca ſtarego, czyni
„ dyfferencyą w niektorych mieyſcach kilkunaſtu lub kil-
„ kadzieſiąt krokow, już taka bliżſzość niewarta ieſt ko-
„ ſztu na kopanie łożonego, i owſzem teraz Muchawiec
„ ſtary w tych mieyſcach gdzie kolana iego przekopywano,
„ ieſt mniey głęboki iak był dawniey, bo woda zwyczay-
„ nie ſię rozdziela, cześć iedna płynie ſtarym Muchawca
„ korytem, a druga idzie kopanicą, i ta kopanica ani ieſt,
„ ani bydz może nigdy głębſzą, od ſtarey rzeki, ieżeli
„ zaś głębſzą nie będzie, dyfferencyi też wielkiey w przy-
„ bliżeniu drogi nie czyni więc potrzebną nigdy nie ieſt.

” Co zaś pobudziło mnie naybardziey do piſania
„ przeciwko temu nowemu Muchawca proſtowaniu ieſt to,

„ iż wyczytałem w Liście znayduiącym się na Karcie 585.
„ w punkcie tym ktory się zaczyna w wierszu dziewiątym,
„ iż nurt rzeki Muchawca &c. gdzie znayduię daiącą się
„ radę, ażeby stary nurt rzeki Muchawca zabiiać palami
„ i faszynami dla tego ażeby wodę zwracać w nowe pro-
„ stowane od kolana do kolana kopanice, niewiem tedy
„ co tego iest zapotrzeba. i dla czego chcieć koniecznie,
„ gdyby woda Muchawca nie szła starym korytem? Chyba
„ tylko dla tego, ażeby ponieważ nowych kopanic obok
„ płynącego, dobrego i głębokiego Muchawca narobiono,
„ więc gdyby go przymusić ażeby nie starym swoim kory-
„ tem lecz nowemi kopanicami płynął, a iednak te nowe
„ kopanice, ani głębszego dla Statkow koryta, ani bliż-
„ szey drogi (iakem wyżey wyraził) nie czynią i moim
„ zdaniem zrobiono iuż raz zle i expens niepotrzebny po-
„ niesiono, że kolana Muchawca starego przerzynano,
„ uczynionoby zaś ieszcze gorżey i koszt daleko większy
„ wypadłby, gdyby w tych mieyscach, gdzie kolana pro-
„ stowano, zabiiać tamy w starym nurcie i zwracać wo-
„ dę do nowego.

" Każdy ktokolwiek miał do czynienia z wodą, spo-
„ dziewam się, że się ze mną zgodzi na tę maxymę, iż
„ nigdy wody przymusić niemożna, ażeby szła wyższym
„ mieyscem, kiedy ma dawne swoie niższe, nakoniec chcąc
„ wodę z koryta starego zwrocić w nowe, nie trzeba fa-
„ szyn i tam, ale dać tylko głębsze nowe koryto, niżeli
„ iest stare, to woda sama domyśli się, i poydzie gdzie
„ iest głębiey, dla Statkow zaś nie prostości rzeki, ale
„ głębokości koniecznie potrzeba, ktorey głębokości ieże-
„ liby gdzie stary Muchawiec nie miał, tedy łatwo iest
„ przebrać i pogłębić go machiną do tego sposobną, ieże-
„ li zaś kolano ktore, zbytecznie iest ostre, i do wyrabia-

„ nie się z Statkami przykre, to lepiey iest sam cypel te-
„ go kolana oderznąć i uczynić go dla płynących ze Sta-
„ tkami wygodnieyszym, niżeli robić nowe kopanice i za-
„ biiać stary nurt palami, a ieszcze nie w iednym lecz w
„ kilkudziesiąt mieyscach.

" Ze zaś tę robotę na Muchawcu przedsięwzięto i kon-
„ tynuowano, może ia zgadnę przyczynę, i kto wie czy
„ ona nie iest ta: że ponieważ po zdięciu pierwszych szty-
„ chow w samey Linii Kanału, między Piną i Muchawcem,
„ gdy woda weszła w Kanał, i robotę tak zalała, że iuż
„ dla kopaczow było daleko trudniey pogłębiać ony, więc
„ Maystrowie kopaczow chcąc znowu łatwieyszą i zysko-
„ wnieyszą mieć robotę, proponowali przerzynać kolana
„ Muchawca dla tego, gdyby mieć znowu wybieranie pier-
„ wszych sztychow, ta więc propozycya musiała bydź akce-
„ ptowaną, i robota została rozpoczęta, ale tą robotą iak
„ widzę, iż stary nurt rzeki zmitrężony, kopanice nowe do
„ defluitacyi nie są zdatne, i łąki Obywatelskie kopaniem
„ popsute.

" Nawet słychać o tym było, że ieden z Maystrow
„ kopackich nie maiąc gdzie kopać na pierwszych sztychach,
„ skontraktował się zrzynać na Muchawcu trawę, i zielska,
„ ktoremi ta rzeka zarasta i tę robotę w przeszłym czyli za-
„ przeszłym Roku kontynuował, zdaie się tedy, że i to
„ niewiem czy było potrzebne, bo chwast czyli zielsko,
„ nic Statkom nieszkodzi, aby tylko woda była głęboka,
„ i doświadczenie to pokazuie, że na wodach stoiących
„ lub biegących powolnie, choćby ustawicznie zielsko zrzy-
„ nano, gdy Statki nie chodzą, zielsko to odrastać zawsze
„ będzie, gdzie zaś Statki chodzą tam zielsko utrzymy-
„ wać się nie będzie, choćby niebyło zrzynane.

„ Na Rzekach Muchawcu i Pinie ktore Kanał ten łą-
„ czą znayduią się młyny, i groble dawne, iedne iuż po-
„ opuszczane, drugie podobno ieszcze utrzymuiące się, więc
„ te zawady uprzątnąć należy, to iest przekopuiąc groble
„ i wyciągaiąc w nich znayduiące się pale, do ktorey to
„ roboty użyci są iuż kopacze i pomocnicy, dopilnować
„ tylko należy, ażeby ci ktorzy będą do uprzątania palow
„ wyznaczeni, wyciągali one zgruntu nie zaś przycinali
„ ich w wodzie, bo częstokroć się to dzieie, iż ci ludzie
„ umnieyszaiąc sobie pracy, zamiast wyciągania pala, w
„ wodzie go przycinaią że go niewidać, ale takowy pal
„ przycięty, zawsze iest dla defluitacyi szkodliwy, bo cho-
„ ciaż za wielkiey wody można go przeyść po wierzchu,
„ ale gdy woda iest mała, lub gdy biegąc taż woda zie-
„ mię około pala będącą podmyie, pal wyższym zaraz sta-
„ nie się, i dla statkow zostanie niebespiecznym, należy
„ więc takowe pale z gruntu wyciągać.

„ Co się zaś tycze młynow na tych rzekach będących
„ te ieżeliby zostać miały bez Sluz, byłyby wcale deflui-
„ tacyą tamuiącemi, a za tym poznosić ich należy, lecz
„ ieżeliby przy każdym młynie, Sluzy porządne były po-
„ robione, ale Sluzy nie z iednym zamknięciem, lecz z
„ podwoynemi wrotami, gdyby były pofundowane tak, aże-
„ by każdy Statek z łatwością bez żadnego niebespieczeń-
„ stwa mogł każdą Sluzę przechodzić, na ten czas młyny te
„ nie tylko szkodliwemi nie byłyby, ale owszem pomocne
„ do defluitacyi zostały, bo głębsza woda przez nie utrzy-
„ mywałaby się na rzekach ale zawsze dodaię to, że Sluzy
„ powinny bydź z sowitym zamknięciem, gdyby Statek
„ niedoświadczał niebespieczeństwa, będąc przymuszony
„ spadać z wyższey wody na niższą.

„ Gdy doświadczenie pokazuie, że nie tylko na Kana-
„ łach, ale i na Rzekach bywaią latem tak małe wody,
„ że Statki z ciężkością iść mogą osobliwie w gorę prze-
„ ciwko wodzie, więc w kopaniu Kanału Muchawieckie-
„ go, ſtarać ſię o to koniecznie potrzeba, ażeby brzegi
„ Kanału z wykopaney Ziemi tak były ułożone, gdyby
„ końmi Statek ciągnąć można było, bo to ieſt wielka po-
„ moc płynącym, kiedy czy to dla małości wody, czyli
„ dla uładowanego zbyt Statku, ciągnąć tenże Statek w
„ gorę pod wodę można będzie, należy więc i tego w ko-
„ paniu Kanału pilnować, gdyby Ziemia z Kanału wyrzu-
„ cana, porządnie była ułożona, a brzegi Kanału ſpadzi-
„ ſtość mieć powinny, dla tego ażeby Ziemia na nich le-
„ żała, ciężarem ſwoim nieobſypywała ich. gdzie zaś takie
„ ſą mieyſca, że woda z błot do Kanału wpadać powinna
„ tam przerwy zoſtawione bydź maią, i na tych przer-
„ wach moſty porobione bydź muſzą.

„ Powiedziawſzy więc to, w czym niedokładną exe-
„ kucyą roboty Kanałowey bydź upatruię, i to powiedzieć
„ iako Obywatel Prowincyi Litt: do Skarbu Publicznego,
„ (ktoremu ta robota tyle iuż koſztuie) Podatkami przy-
„ kładaiący ſię, maiąc Prawo i Obywatelſką powinność,
„ kończę moie uwagi natym, iż ieżeli tym ſpoſobem iak
„ dotąd, robota tego Kanału poydzie, zdaie mi ſię, że on
„ albo nigdy porządnie dokończonym niebędzie, albo do-
„ kończy ſię bardzo niepredko; rozumiałbym więc, że w
„ kontynuacyi tego Kanału, takby poſtąpić należało: Wy-
„ brać oſoby do tego zdatne i maiące praktykę, i doda-
„ wſzy im Inżenierow zalecić; gdyby tego Kanału z koń-
„ ca w koniec, owſzem zacząwſzy ieſzcze od Brześcia
„ Litt: aż do ſamego Pińſka zrobili doſkonałą wcałym tym
„ przeciągu Luſtracyą, zaſtanawiaiąc ſię nad każdym pun-

„ ktem, z dostateczną uwagą, co w ktorym mieyscu robio-
„ no bydź ma, iak głęboko Kanał gdzie kopany bydź po-
„ winien; gdzie iaka Sluza budowana bydź powinna?
„ ktory młyn, i ktora grobla, zostać może a ktory znie-
„ siony bydź powinien, Dyrekcya linii Kanałowey czy taż
„ sama zostać może, czyli też w niektorych mieyscach od-
„ mienioną bydź powinna? iednym słowem Lustracya ta
„ z końca w koniec od Brześcia aż do Pińska przez tych
„ iednychże Lustratorow zaczęta i dokończona bydź po-
„ winna, i tych Lustratorow obowiązkiem byż ma, koszt
„ na dokończenie tego Kanału stosownie do roboty iaka w
„ ktorym mieyscu wypadać będzie wyrachować, a gdy ta-
„ ka Lustracya odbytą zostanie i koszt na dokończenie tey
„ roboty wyrachowanym *circiter* będzie, na ten czas radził-
„ bym, aby Kommissya Skarbu W. X. Litt: szukała Kom-
„ panii z kilku Osob złożoney, lub Antreprenera ie-
„ dnego dostateczny Maiątek czyli Kaucyą Bankierow ma-
„ iącego i czy to z Kompanią, czy to z Antreprene-
„ rem iednym, ażeby zrobiła Kontrakt na zupełne tego
„ Kanału dokończenie, i ubespieczywszy się względem ca-
„ łości Skarbu, ażeby wypłacała częściami, lub razem u-
„ mowioną, Kontraktem Summę, a Kompania czyli An-
„ treprener, aby dyrekcyą tey roboty prowadzili, obowią-
„ zkiem byłoby tylko, Kommissyi doglądać, ażeby wszy-
„ stko gruntownie, mocno, porządnie, i zupełnie według uczy-
„ nionego kontraktu robiono było.

„ Tym sposobem Rzplta wiedzieć będzie dowodnie,
„ wiele ten Kanał kosztować będzie, a Antreprener czyli
„ Kompania starać się będą musieli, aby robota szła pospie-
„ sznie i tak względem kosztu iako też względem dokła-
„ dności roboty pilność swoią przykładać będą musieli,
„ inaczey robiąc Skarb Publiczny pewności żadney niema

„ kiedy

„ kiedy ten Kanał będzie skończony i iak wiele na niego
„ wyidzie Summy; widziemy albowiem, że od Roku 1776.
„ na kopanie tego Kanału, wyznaczono iest co Rok po
„ 60,000. Zło Pol: do daty więc to iest do Roku 1788.
„ kończy się lat 12. a zatym ieżeli co Rok fundusz ten
„ na Kanał był wydany; wyszło więc Summy 720,000. Zło:
„ Pol: a przecież widziemy, że Kanał iest tak nieskoń-
„ czony, iż małemi nawet Statkami (iako to iest opisano w
„ Dziennikach handlowych) płynąć niemożna, trzeba te-
„ dy odmienić sposob exekucyi kopania tego Kanału, albo
„ według przełożonych przezemnie uwag albo według innego
„ sposobu, ieżeliby ktory lepszy mogł bydź wynaleziony.

„ Nigdy atoli niebyłbym tego zdania, ażeby fundusz
„ okrągły naprzykład 60,000. Zło: Pol: był tylko corocznie
„ wyznaczony, i gdyby Skarb publiczny ani mniey ani
„ więcey niebył mocen na tę robotę co Rok expensować,
„ bo takie okrągłe wyznaczenia, bydź mogą okazyą, że iak
„ niesposobnego lata do kopania, fundusz ten może bydź
„ bezskutecznie wyexpensowany, tak innego lata gdy wię-
„ ksza do kopania ukaże się sposobność, fundusz ten nie-
„ mogąc bydź powiększonym mało uczyni skutku; zdaniem
„ więc moim dyrekcyą tey roboty tak urządzić należy,
„ ażeby Rzplta i Skarb publiczny odtąd wiedzieć mogli,
„ wiele do dokończenia tey roboty Kanałowey wyłożyć będą
„ powinni, i gdyby była pewność, że w przypadku niedo-
„ kładney roboty, poprawić ią nie będzie Skarbu publiczne-
„ go obowiązkiem; tych zaś obydwoch pewności, zdaie
„ mi się iż mieć niemożna inaczey, tylko zrobiwszy o-
„ golny kontrakt do dokończenia tego Kanału z Kompanią
„ czyli Antreprenerem iakim.

„ Gdy te Uwagi moie względem roboty Kanału Mu-
„ chawieckiego przekładam, żądam razem, ażeby nikt

K

„ nie myślił, że obwiniam w tym Kommissą Skarbu Lite„ wskiego, owszem oddaię sprawiedliwość Prześwietney „ tey Magistraturze, iż wszelkiego dokłada starania, aże„ by ta robota szła doskonale, lecz gdy ta Magistratura „ iest zawsze mieyscową i *in corpore* wiedzenia czego z „ mieysca wychylić się niemoże. wysyłanym tedy Lustra„ cyom osob poiedynczych a nayczęściey praktyki w ta„ kowych dziełach nie maiących wierzyć musi, i to de„ cyduie, co ktora Lustracya iey przyniesie, więc dziwić „ się nietrzeba, że robota tego Kanału do tych czas wie„ le Skarbowi Publicznemu kosztuie i iest niedokładną, i „ mnie się zdaię, że będzie toż samo do końca, skoro Skarb „ Publiczny sam przez siebie, robotę tę kontynuować bę„ dzie, bo może bydź nawet i to przeszkodą, do dobrey „ tego Kanału exekucyi, iż robota ta wymaga ciągłęy i „ systematyczney iednostayności, a skład osob Kommissyi „ Skarbowey odmienia się co dwa lata, i nawet Dozorcy „ Kanałowi odmieniaią się często, przedaiąc mieysca swo„ ie tak, iak i drudzy Officyanci Skarbowi.

" Wiadomy także iestem roboty Kanału Telechań" skiego JW. Ogińskiego Hetmana Wielkiego Xięstwa Li" tewskiego, lecz gdy ten Kanał rozpoczęty iest własnym " tego gorliwego Obywatela kosztem, więc w dyrekcyi " linii iego i w sposobach roboty około tegoż Kanału, ie" żeli są iakie wady, mowić o nich nie wypada, to tylko " wyrazić powinienem, że ten Kanał Telechański iest ro" wnie potrzebny, iest rownie pożyteczny, iak Kanał Mu" chawiecki, otworzony on iest także z końca w koniec " od rzeki Jasiołdy do rzeki Szczary, i iuż w wielu miey" scach z zupełną szerokością i z zupełną głębokością iest " zrobiony. byłby nawet ten Kanał dawno iuż dokończonym " gdyby Dobra tegoż JW. Hetmana za Kordon Rossyiski

" odeszłe niebyły iemu tam skonfiskowane, z tamtych bo-
" bowiem Dobr Intrata do 400,000. Zło: Pol: na Rok wy-
" noszące, po większey części na tę robotę była obracaną,
" i ten tak znaczny koszt na kopanie tego Kanału wyłożo-
" ny, iest bez żadnego skutku tak dla Rzpltey iako też
" dla samego JW. Hetmana, ktory lubo na Seymie 1768.
" ma Konstytucyą Folwark Lachiszyn (przez ktorego bło-
" ta Kanał wspomniony częścią przechodzi) z Krolewszczy-
" zny w dziedzictwo zamieniaiącą, z przyczyny iednak
" nie dokończonego tego Kanału, Konstytucya wspomniona
" uskuteczniona nie iest, i JW. Hetman tę swoią Krole-
" wszczyznę poddaie zawsze pod Lustracyą, i sowitą kwar-
" tę z niey opłaca; gdy zatym Kanał ten. iest rownie iak
" i Muchawiecki potrzebny i gdy dokończyć iego JW.
" Hetman dla zmnieyszonych swoich przez odeyście Dobr
" za Kordony dochodow, nie wiem czy będzie miał sposo-
" bność, wypada zatym, że i ten Kanał Rzplta dokończyć
" byłaby powinna, a rozumiem że JW. Hetman, tyle iuż
" dawszy dowodow gorliwości swoiey o Dobro Oyczyzny,
" powrotu łożonego na ten Kanał expensu żądać nie będzie,
" i dokończyć ten Kanał kosztem Skarbu Publicznego pozwoli.

" Nakoniec iako znaiomy pozycyi dostatecznie tych
" obydwoch Kanałow, mam za powinność i to ieszcze do-
" dać, że chcąc żeby te obydwa Kanały były zupełnie
" Kraiowi naszemu pożyteczne, trzeba ieszcze zrobić kom-
" munikacyą, między rzekami Horyniem iuż ze Słuczą złą-
" czonym, a rzeką Styrem, i rzeką Strumieniem pod Pińsk
" płynącym, a to dla tego, iż ponieważ rzeka Słucz ma
" brzegi okryte Lasami Dębowemi na Towar Zagraniczny
" zdatnemi, rzeki zaś Horyń i Styr maią brzegi ziemi
" żyzney co do zboża; więc temi rzekami naywięcey To-
" warow spławianych bydź może, i praktyka iuż to poka-

K 2

" zała, że z tych rzek naywięcey Towarow do Kanała
" Rzpltey wchodzi, lecz iedna wielka dla handluiących ieſt
" dotąd niewygoda to ieſt, ponieważ rzeka Styr nie idzie
" do ſamego Pińſka, ale kilka mil niżey od niego około
" Wſi Bereſcow wpada do Prypeci, Rzeka zaś Horyń złą-
" czona z rzeką Słuczą, podobnież nie idąc do Pińſka kil-
" kanaście mil niżey około Miaſteczka Dawidgrodka wpada
" także do Prypeci; więc Towary, ktore temi rzekami z
" Wołynia płyną, nie mogą weyść ani w ieden, ani w dru-
" gi Kanał pierwey, aż ſpuściwſzy ſię do Prypeci, tą rze-
" ką w gorę przeciwko wody płynąć muſzą ku Pińſkowi, i
" tam poſzedłſzy, iedne ktore chcą iść do Krolewca, te-
" dy rzeką Jaſiołdą do Kanału JW. Ogińſkiego Hetmana,
" ktore zaś do Gdańſka, tedy rzeką Piną do Kanału Rzpltey
" trafiać ſą obligowane; że zaś pod wodę rzeką Prypecią
" iść muſzą, więc czaſu wiele na tym tracą, a opoźniwſzy
" ſię, na Kanale potym oſychaią, i ztąd robi ſię dwuletni
" Handel, czego unikaiąc niektorzy Kupcy lądem zimą
" Towary ſwoie od rzeki do rzeki przewożą dla tego, aże-
" by zaraz za pierwſzey wody w Kanał weyść mogli.
" Ułatwiaiąc więc tę dla handluiących niewygodę, trzeba
" zrobić kommunikacyą od rzeki Horynia, w tym miey-
" ſcu gdzie ſię iuż ze Słuczą złączyła (a to wypadnie
" po niżey Miaſteczka Dąbrowicy) do rzeki Styru lub od-
" nogi iego nazywaiącey ſię Proſtyrno (co wypadnie około
" Wioſek Serniki lub Iwańczyce nazywaiących ſię, ztam-
" tąd zaś ſą iuż Kommunikacye wodne od rzeki Strumienia
" ku Pińſkowi, rozſzerzyć onę i pogłębić tylko należałoby.
" Ta zaś nowa kommunikacya, ktorą na nową zrobić trze-
" ba, będzie tylko trzy lub naywięcey cztery mile długa,
" ale wypadnie ſamemi błotami, a zatym koſztowną bydź
" nie może, wielką zaś dla handluiących uczyni zręczność,
" bo przez nią ułatwi ſię, że Towary Wioſną z Rumu wy-

„ ſzedłſzy, będą mogły ſtawać, u Portow ſwoich, gdzie
„ będą przeznaczone iednego Roku, gdyż niebędą obligo-
„ wane ſpuſzczać ſię w niż do Prypeci i trafiać znowu do
„ Kanałow tą Rzeką w gorę, ktora na wioſnę bardzo ſze-
„ roko rozlewa, płaſzczyzną zaś i Laſami tak płynie, że
„ w gorę idąc ieſt bardzo do ſpławu na wioſnę niewygo-
„ dna. Jednym ſłowem ta mała kommunikacya ieſt tak
„ potrzebną, że obydwa Kanały ſowicie pożytecznemi ſta-
„ ną ſię Krajowi; trzeba więc ią koniecznie uſkutecznić,
„ ale robiąc przez Antrepryzy ogolnemi na całe Dzieło Kon-
„ traktami, nie zaś ſzczegulną exekucyą, bo taki ſpo-
„ ſob wiele Skarbowi koſztuie, o dobroci Roboty nieupe-
„ wnia, i dokończenie Dzieła czyni przeciągłym. Nietyl-
„ ko zaś te dwa Kanały wyżey wyrażone i kommunika-
„ cyą, ktorą tu proponuię, ale nawet czyſzczenie rzek i
„ inne tym podobne roboty, ieżeliby kiedy Rzplta robić
„ one zamyślała, zawſze radziłbym robić ie ogulnemi Kon-
„ traktami przez Kompanie czyli Antreprenera, nigdy zaś
„ przez ſzczegulną, Skarbową Exekucyą.

Z tych zaś Uwag wypadać zdaie ſię Konkluzya, ażeby Kommiſſya Skarbowa ogłoſiwſzy ſię wprzod przez Uniwerſały ſzukała iakiey Kompanii czyli Antreprenera iednego, ktoryby pod Ewikcyą z Dobr czyli pod Kaucyą Bankierow ugodziwſzy ſię ogułem, robotę tę dokończyli, inaczey Dzieło to iść będzie opieſzale, Luſtracye tey roboty będą bezſkuteczne, chociaż koſztowne (tak iak iednego z Kommiſſarzow Skarbowych, ktory za to, że Luſtracyą tego Kanału odbył, wziął na drogę Zło: Pol: 6,000.) i koniec tey roboty będzie zawſze dalekim.

Na Penſyą N. Krolewicow Pol: Xiążąt Saſkich należało za Rat cztery Zło: Pol: 178,666 gro: 20. Tymże zaległości dawnieyſzey należało Zło: Pol: 7,196. gro: 8. $\frac{2}{3}$ Na to wypłacono tylko Zło: Pol: 65,631. gro: 8. $\frac{1}{3}$ Zostaie więc do wypłacenia Zło: Pol: 120,231. gro: 20. $\frac{1}{3}$ co także ieſt aktualnym Skarbu Litt: długiem, i oto podana ieſt do Deputacyi naſzey od plenipotenta tychże Xiążąt Nota.

Na Chorągiew Trybunalſką za Rat czery należało Zło: Pol: 40,000. Teyże zaległości należało Zło: Pol: 1,611. gro: 3. $\frac{1}{3}$ *In Summa* należało i wypłacono też ieſt zupełnie Zło: Pol: 41,611. gro: 3. $\frac{1}{3}$

Na Prześwietną Radę Nieuſtaiącą z Jey Kancellaryą za lat dwie należało Zło: Pol: 260,000. Teyże Magiſtraturze należało zaległości Zło: Pol: 10,472. gro: 6. $\frac{4}{6}$ *In Summa* należało Jey Zło: Pol: 270,472. gro: 6. $\frac{4}{6}$ Na co wypłacono ieſt Zło: Pol: 160,289. gro; 20. $\frac{1}{6}$ Zoſtaie więc do wypłacenia Zło: Pol: 110,182. gro: 10. $\frac{3}{6}$ Co ieſt także iſtotnym do wypłacenia długiem. Komu zaś te Pieniądze należą w ſzczegolności, to Deputacya Examinuiąca czynności Rady Nieuſtaiącey, wſpolnie z Kancellaryą teyże Rady przeyrzawſzy Protokuł poda tabellę, czyli wyſzczegulnienie komu co należy, gdyby w przyſzły czas wiedzieć można komu te Pieniądze wypłacone bydź maią.

W tym mieyſcu Deputacya naſza niemoże zamilczeć tego, ce Jey było doniesionym od Oſob Radę Nieuſtaiącą

ſkładaiących, że Kommiſſya Skarbowa w niedopłaceniu im Penſyi, robiła falcydye, ale nie zachowała ſprawiedliwey dla wſzyſtkich proporcyi, iednym albowiem zapłacono ieſt wſzyſtko zupełnie, drudzy przez część odebrali a inni nic niewzięli. Na koniec Deputacya naſza examinuiąc należącą i załegłą Radzie Nieuſtaiącey opłatę zapytała ſię Kommiſſyi Skarbowey o Penſyą Duchownego Senatora w Radzie, niewidząc iey detrunkowaney, bo zaſiadaiący na ten czas z Litwy JO. Xiąże Biſkup Zmuydzki, oney odbierać na fundamencie Prawa 1775. niepowinienby, a tu ią położoną znayduie: Takowe więc zapytanie naſze, Kommiſſya wzięła do roztrząśnienia i wyexplikowania ſię w poźnieyſzym Rachunku.

Na Archiwum w Wilnie i czyſzczenia Niemna z reſzty Penſyi Konſyliarſkich za Rat cztery było funduſzu Zło: Pol: 40,000. Także zdawnieyſzych zaległości Zło: Pol: 1611. gro: 3. $\frac{1}{3}$ *In Summa* mogło bydź na ten funduſz Zło: Poł: 41,611. gro: 3. $\frac{1}{3}$ Na to wypłacono tylko Zło: Pol: 3,048. gro: 26. $\frac{2}{3}$ Położono więc do zapłacenia w liczbie zaległości Zło: Pol: 38,562. gro: 6. $\frac{2}{3}$ lecz że to nie ieſt żaden dług do zapłacenia, przeto w komput zaległości wchodzić niepowinien.

Na Penſyą Piſarza Skarbowego za Rat cztery należało i wypłacono Zło: Pol: 6,000. Co ſie zaś tycze Uzrędu tego i obowiązkow iego na czas dalſzy, Deputacya Uwagi ſwoie wymieniła iuż powyżey.

Na dochod drągowego JO. Xiążęciu Staroście Brzeſkiemu za lat dwa należało i wypłacono Zło: Pol: 8,000. że zaś ten expens ieſt w Xſtwie Litewſkim ſzczegulny, i Oſoby Seymuiące nie wſzyſtkie wiedzieć mogą, co on znaczy, przeto Deputacya naſza po krotce o nim tu czyni wiadomość, iż od dawnego bardzo czaſu, bo ieſzcze przed Unią Korony z Litwą, Staroſtowie Grodowi Woiewodztwa Breſkiego Litt: mieli dochod, wybieraiąc w Brześciu Cło od ſtatkow i drzewa Rzeką Bugiem płynących, że tedy to dla handluiących było ſzkodliwie, więc Konſtytucya 1764. zakazawſzy te Cło wybierać, ze Skarbu bonifikować one poſtanowiła, Konſtytucya zaś 1766, pod Tytułem *Warunek Dochodow Staroſtwa Breściańſkiego* 4,000. Zło: Pol: dla Staroſtow Brzeſkich co rocznie wypłacać za to naznaczyła.

Na Dochod z Kotłow Montwidowſkich w Wilnie JO. Xiążęciu Biſkupowi Zmuydzkiemu należało i wypłacono Zło: Pol: 3,600. Ten także Skarbu Litt: wydatek zkąd pochodzi, że wſzyſtkim wiadomo bydź niemoże, przeto i iego Deputacya czyni obiaśnienie w ten ſpoſob.

Proboſzcz Montwidowſki miał w Wilnie Juryzdykę ſwoię i wolność w niey ſzynkowania wſzelkich Trunkow, ktorego Konſtytucya 1717. Roku od płacenia nawet Czopowego do Skarbu od tych ſzynkowanych Trunkow uwolniła, gdy potym Konſtytucya 1764. Titulo *Czopowe i Szelężne Woiewodztwa Wileńſkiego* &c. &c. zakazała w Miaſtach pod Exakcyą Skarbową podpadaiących, Wolności ſzynkowania

wania

wania Trunkow i utrzymywania Browarow bez płacenia Podatku Czopowego Skarbowi Publicznemu ustanowionego, więc i Proboszcz Montwidowski iuż tey wolności nie ma, w nadgrodę zatym tego Dochodu Kommissya Skarbu Lit: na fundamencie Konstytucyi 1764. po Zło: Pol: 1,800. temu Proboszczowi corocznie opłaca.

Na Pensyą JW. Wodzińskiego Biskupa Smoleńskiego procz dawnych zaległości należało za Rat cztery Złotych Polskich 40,000. Nato wypłacono Zło: Pol: 13,048. gr. 26 $\frac{1}{6}$ Pozostaie więc do wypłacenia Zło: Pol: 26,951. gr. 3. $\frac{5}{6}$ Co także iest aktualnym Skarbu Lit: długiem.

Summa Ogolna należności	Zł: Po:	10,772,151.	gr. 15.	$\frac{4}{6}$
Summa Opłacona - -	Zł: Po:	9,913,362.	gr 18.	$\frac{2}{6}$

Wypadałoby więc według tey Tabelli Summy niedopłaconey Zło: Pol: 858,788. gr. 27. $\frac{2}{6}$ lecz że Deputacya nasza weszła w dystynkcyą tych zaległości, z ktorych iedne są aktualnym Skarbu Lit: długiem, drugie do wypłacenia nikomu nie należą, iako wyżey pod każdym Artykułem iest wymieniono, przeto takowe Zaległości nie czynią więcey iak tylko - - - Zł: Po: 741,969. g. 28.

Jako to:

	Sztabowi General:	Zł: Po:	93.568.	g. 20.	$\frac{1}{2}$
Departamentom	Marszałkowskiemu	Zł: Po:	107.548.	g. 2.	$\frac{1}{2}$
	Kanclerskiemu. -	Zł: Po:	98.379.	g. 26.	$\frac{1}{6}$
	Latus	Zł: Po:	299,496	g. 19.	

Transport lateris	Zł: Po:	299,496.	g.	19.
Marſzałkom Trybu:	Zł: Po:	6,951.	g.	3.
Na Szkołę Rycerſką	Zł: Po:	62,811.	g.	5. $\frac{2}{3}$
Inſtygatorowi Lit:	Zł: Po:	483.	g.	10.
Na Poſłow Zagrani:	Zł: Po:	101,693.	g.	15.
Marſzałkom Seymo:	Zł: Po:	6,187.	g.	21. $\frac{1}{6}$
Piſarzo: Sądow Sey:	Zł: Po:	5,568.	g.	20. $\frac{3}{6}$
Sekretarzowi Seymo:	Zł: Po:	1,412.	g.	20.
Krolewiczom Polſkim	Zł: Po:	120,231.	g.	20. $\frac{1}{6}$
Radzie Nieuſtaiącey	Zł: Po:	110,182.	g.	10. $\frac{2}{6}$
Biſkupowi Smoleń:	Zł: Po:	26,951.	g.	3. $\frac{1}{6}$
IN SUMMA facit	Zł: Po:	741,969.	g.	28.

ktorą to Załegłość opłacić ażeby Stany Seymuiące co nayprędzey obmyślili ſpoſob, Deputacya naſza przełożyć do ſprawiedliwości Waſzey tę prośbę wzięła Rezolucyą, tym bardziey, że o tę Zaległość podane do niey ſą od rożnych oſob Memoryały.

Naſtępuie teraz w tey Drukowaney Tabelli Explikacya Deceſſow i Remanentow Skarbowych, ktore Deputacya naſza roztrząſnąwſzy takie Wam Stany Nayiaś: przynoſi tłumaczenie.

Cały ten Deces ktory ſię w tey Tabelli wymienia pod Numerem *1mo. 2do. 3tio. 4to, 5to. 6to. 7mo.* wynoſzący w oguł Summę Zł: Po: 51,054. gr. $\frac{1}{2}$ ieſt Deceſſem iſtotnym

Skarbowi Lit: ginącym z przyczyn powyżey wyrażonych iak przy każdym Artykule wyszczególniono Wam zostało.

Ten zaś ktory się wyraża słowami *pozostaie z Retentow dawnych* iterum *na Retentach wedle Rachunku* a wynosi Zło: Pol: 116,808. gr. 16. ⅛ iest tego gatunku, że tylko z niego może bydź pozyskano to, co znayduie się reszty na W. JPanu Andrzeykowiczu czyli na Dobrach Jego przysądzonym, to iest Zło: Pol: 19,258. gr. 21. reszta zaś cała tego Remanentu to iest Zło: Pol: 97,599. gr. 25. ⅛ ginie Skarbowi Lit: bo ta Summa zalega na Officyalistach dawnych, bez Kaucyi, i za poręczenia za Rządu ieszcze zeszłego Podskarbiego Tyzenhauza przyiętych, z ktorych iedni w służbie już nie znayduią się chociaż żyią, drudzy nawet już w życiu nie są.

W tym mieyscu, co się tycze tych Zaległości, Deputacya nasza ieszcze iedną rozciąga uwagę, iż Konstytucya 1786. pod Tytułem *Zakwitowanie Kommissyi Skarbu W. X. Lit:* wyraziwszy wszystkie te Zaległości, lubo zaleca Kommissyi dochodzić onych na tych zawinionych Officyalistach, ale dodaie, *że ieżeli się ich maiątki okażą*, z taką więc klauzulą Skarb nigdy satysfakcyi mieć nie będzie bo nic łatwieyszego zawinionemu Officyaliście iak utaić Maiątek, gdyż przedawszy Dobra Summy naywiększe można ukryć przed wiadomością powszechną, *zdaie się zaś, że gdy Obywatel Obywatelowi zadłużywszy się nie ma czym oddać odpo-*

wiada Osobą, tym bardziey Skarbowi Publicznemu zawiniony Officyalista z osoby nawet swoiey czynić satysfakcyą powinien inaczey gdy takie i tym podobne dla zawinionych Officyalistow będą czynione łatwości, przykład iednych będzie zgorszeniem dla drugich, i Skarb Publiczny zawsze szkodować musi.

Zostaie Remanentem do pozyskania *idq*; na Officyalistach Repartycyi Zmudzkiey Czartoszewskim i Rutkowskim Zło: Pol: 11,881. gr. 25. Na JPanu Klikowiczu bywszym Superintendencie Jurborskim i Jego Kawencie W. Oskierce procz części Skarbowi Jego Krolewskiey Mci należącey na Skarb Rzpltey Zło: Pol: 176,912. gr. 12 ⅔ Na JP. Piorze Exaktorze Wileńskim i iego Kawencie W. Narbucie Zło: Pol: 84,215. gr. 22 ⅙ W Skarbie Koronnym Cła od Kupcow Litewskich za Paszportami idących Złotych Polskich 10,308. gr. 27. ⅓ Na Składzie Tabacznym Wierzbołowskim Zło: Pol: 229. gr. 14. *In Summa* Zł: Po: 283,548. gr. 11. ⅚ Ta Summa iest cała do pozyskania i ona iest prawdziwym Skarbu Lit: Remanentem. Drugi Remanent prawdziwy iest ten, co zostawało w Kassie *in natura* to iest Zł: Pol: 362. gr. 27. ⅚ a tak Remanentu w ogul było w Skarbie Lit: Zł: Pol: 283,911. gr. 8. ⅙.

Summa tedy ogolna Expensow, Decessow, Retentow i Remanentow wynosi tak, iak Percepta to iest Złotych Polskich, 10,365,136. gr. 15.

Następuie teraz Rachunek z funduszu umorzenia Długow Rzpltey i ten Rachunek Deputacya nasza przeexami-

nowawszy oddać powinna sprawiedliwość Prześwietney Kommissyi Skarbu W. X. Lit: iż w tey okoliczności postępowała z iak naywiększą ostrożnością, tak dalece, że Deputacya nasza nic w tym Rachunku do zastanowienia się nieznalazłszy, przeczyta Wam ten Rachunek i na nim zakończy się Relacya Deputacyi naszey z examinowania tych dwoch lat to iest 1787. i 1788.

PERCEPTA DWOLETNIA.

Z Czynszu Emphiteutycznego z Starostw. - - -	Zło: Pol:	179,197.	g.	4. $\frac{1}{3}$
Ex subsidio Charitativo od Duchowieństwa. - - -	Zło: Pol:	200,000.	-	-
Z Odłożenia Skarbu Rzpltey	Zło: Pol:	500,000.	-	-
Summa Percepty - -	Zło: Pol:	879,197.	g.	4. $\frac{1}{3}$
Expens tego w dwoch latach *idq;*				
Nayiaśnieyszemu Panu podług Konstytucyi 1784. Roku Dochod *subsidii Charitativi* determinuiącey. - - -	Zło: Pol:	200.000.	-	-
Nayiaśnieyszym Krolewiczom Polskim Xiążętom Saskim na ostateczną satysfakcyą Długu pierwszego, Dekretem Kommissyi Likwidacyiney przyznanego. - - - - -	Zło: Pol:	386,091.	g.	15. $\frac{1}{6}$

Sukceſſorom Hrehorego Ogińſkiego za Konſt: 1784. Roku. Zło: Pol:	28,333. g. 10.
JW. Hrabi Reokurowi w ſtopniu JW. Borcha Podkanclerzego Koron: będącemu, na ſatysfakcyą długu Dekretem Kommiſſyi Likwidacyiney przyznanego. - - - - - - Zło: Pol:	87,806. g. 1. $\frac{2}{3}$
Na Funduſz Prześwietney Kommiſſyi Edukacyiney za Dług JP. Hołowczycowi Dekretem Kommiſſyi Likwidacyiney przyſądzony. - - - Zło: Pol:	25,000. - -
Sukceſſorom W Romera za Dekretem Kommiſſyi Likwidacyiney Dług rekognoſkuiącey Zło: Pol:	47,097. g. 15. $\frac{1}{3}$
W. Suliſtrowſkiemu Długu Dekretem Kommiſſyi Likwidacyiney przyznanego. - - Zło: Pol:	51,868. g. 22.
JP. Korbutowi reſzty Długu przez Kommiſſyą rekognoſkowanego. - - - - - - - Zło: Pol:	3,000. - -
N. N. Krolewiczom Polſkim na Dług *in quantitate* - - - Zło: Pol:	134,000. *reſpective*
Skarbu Lit: udzielnym Dekretem Kommiſſy Likwidacyiney rekognoſkowaney, wypłacił Skarb. - - - - - Zło: Pol:	60,000.

Summa Expensy z Funduszu umorzenia Długow Rzeczypospolitey *efficit.* - - - Zło: Poł: 879,197. g. 4.

Tu w tym mieyscu Deputacya nasza to tylko winna iest dodać, że ponieważ długi Rzpltey o Skarb Litewski opieraiące się wkrotce zniesione zostaną, więc Skarb Litt: tegoż samego Funduszu użyć będzie mogł na wyplacenie rożnym Departamentom tych zaległosci ktore w powyższym wyszczegulnieniu są Wam S. N. doniesione.

To co w tey drukowaney Tabelli na czwartey stronie iest wyrażono pod Tytułem *Klarygacya Podatkow rożnych w Prowincyi W. X. Litt: &c:* iak naszego Examinowania tak i Wam S. N. doniesienia nie iest potrzebne, bo to Kommissya Skarbu Litt: wyraziła *Projective*, i tylko dla tego, ażeby zaczynaiąca w Roku 1788. Seymować Rzplta, miała wiadomość że aktualna na ten czas Skarbu Litt: Percepta uszczuploną zostawszy rożnemi okolicznościami iak Wam w tey relacyi iest opowiedziano, była daleko mnieyszą od Expensy ktorą Prawo 1776. wyraźnie naznaczyło, lecz Bogu chwała, iż Seym Nasz zaraz w początkach swoich zaczął myśleć, iak o powiększeniu Skarbow Rzpltey, tak też o dokładnieyszey na całość tychże Skarbow baczności.

N. S. gdyby Deputacya nasza skończyła była Dzieło swoie na Examinowaniu tych dwoch lat, w tym mieyscu

powinnaby przynieść Wam doniesienie o zaskarzeniach na Dekreta Kommissyi Skarbu Litt: z ktorych zaskarzeń iest nayważniesze W. JP. Oskierki Pułkownika Woysk W. X. Litt: bo te łączy skargę Obywatela o krzywdę swoią, z krzywdą samegoż Publicznego Skarbu, lecz gdy za przeciągnieniem się Seymu naszego aż dotąd, Duputacya nasza miała znowu Wasze zlecenie examinować Kommissyą Skarbu Litt: z dwoch lat poźnieyszych to iest 1789 i 1790. więc iuż te wszystkie zaskarżenia, ażeby Wam doniesione były, będą miały mieysce po zakończeniu Relacyi naszey z dwoch lat ostatnich, teraz tylko Deputacya nasza przeczyta Wam iakim sposobem rachunek Kommissyi Skarbu Litt: z tych dwoch lat examinowany podpisała, a to w tych słowach.

My Senatorowie i Posłowie od Stanow Rzplitey na Seym 1788. Roku zgromadzonych do Examinowania czynności Kommissyi Skarbu W. X. Litt; Delegowani, takowy Rachunek co do Prowentow Cła Czopowego i Dochodu Tabacznego od dnia 1. Miesiąca Marca 1786. Roku, do dnia ostatniego Miesiąca Lutego 1788. Co zaś do podatkow Taryffowych zacząwszy od Raty 7browey 1786. do Raty Marcowey 1788. Roku *inclusive* z nią tudzież co do Expensow z lat dwoch zupełnych wyprowadzony, od Kommissyi Skarbu W. X. Litt: Nam podany przeczytawszy, nim do podpisania iego przystąpiliśmy, mamy za powinność z obowiązkow Prawa i przysięgi naszey, wyrazić w

tym

tym mieyscu niektore względem Administracyi Skarbu W. X. Litt: Uwagi i one Stanom Zgromadzonym donieść to iest, iż ponieważ pieniądze Skarbu publicznego iest to rzecz tak święta, że niemi nikt arbitralnie bez pozwolenie Prawa szafować niemoże, i każdy ktory się tego domyśla, odpowiedzieć naywyższey Władzy iest obligowany, więc Delegacya nasza przeglądaiąc Rachunki Skarbu Litt: znayduie, iż Kommissya Skarbu W. X. Litt: w Osobach dawnieysze kompleta składaiących, i iuż *in functione* nieznayduiących, niepilnuiąc ściśle Prawem przepisanych prawideł, stała się okazyą Skarbu publicznego w niektorych Artykułach iako to:

Dawnieysze Kommissye Officyalistow Skarbowych bez Kaucyi i żadnego zaparęczenia niektorych przyiąwszy, gdy ciż Officyaliści w deces wpadli poszukiwać szkody Skarbowey niemaiąc naczym, te Decessowe Summy wprzod Remanentem w Rachunkach na Seymie podawały, potym nakoniec Dekretami swoiemi *pro invindicabili* uznały i takowe Summy Skarbowi Publicznemu iuż zaginęły.

Dawnieysza Kommissya Summy Dekretem Kommissyi Seymowey na zawinionych Officyalistach sądzone, zamiast pozyskania co nayprędszego, na Raty podzieliwszy, częściami odbierać postanowiła, co i teraźnieysza nieodmieniaiąc dopełnia.

Dawnieysze Kommissye Fundusz na Allewiacye, Konflagraty i powrocenie przebranych Ceł Prawem wyznaczo-

M

ny, na rożne extra Expensa Prawem niezastrzeżone expensowały i teraźnieysza toż samo czyniła.

Dawnieysze Kommissye Officyalistow nowych chociaż wprawdzie do Administracyi Skarbu potrzebnych, lecz bez pozwolenia Stanow ustanawiać się niemogących pokreowały i pensye im wyznaczały, co i teraźnieysza dopelnia. *W tym mieyscu Deputacya zgodziła się nato, ażeby ci Officyaliści do dalszey woli Stanow oddaleni nie byli.*

Dawnieysze Kommissye Officyalistom maiącym naznaczone Prawem Kapitulacye, one popodwyższała bez wiadomości Seymu, a teraźnieysza ten układ exekwuie, i Deputacya znayduie że te Kapitalacye są szczupłe i podwyższenia potrzebuią na wzor Koronnych.

Plenipotenta swoiego do pilnowania spraw w Assessoryi W. X. Litt: gdzie ustawiczne między Dobrami Ziemskiemi i Krolewskiemi idą procedera, a z ktorych częste dla Skarbu publicznego wypadaią decessa dla pilnowania tychże procederow Kommissya nietrzymała, exkuzuiąc się, że nato wyraźnego niemiała Prawa; *Deputacya zaś uznaie tego Plenipotenta koniecznie potrzebnym.*

Na Starostwie Opeskim ktorego część sądzona do Dziedzictwa, ale ieszcze nieultymarnym Assessoryi W. X. Litt: Dekretem, bo Strony ieszcze oto nie skończyły procederu, Kommissya dawnieysza Skarbu Litt: za wcześnie pomnieyszyła kwartę.

Dochod Czopowego z Miast pod Exakcyą podpadaiących, że Expensa *fundi* znaczne dla Skarbu czyni, więc ten dochod albo całkiem licytować należy, albo sposobem Kommissyi Skarbu Koronnego od Trunkow Zagranicznych wybierać kazać Cło i Czopowe na Komorach, a Kraiowe tylko zalicytować Trunki Kommissya zdaie się bydź w obowiązku.

Importancya Dochodow Celnych nie tylko że iest bardzo kosztowna, bo piąty grosz całego zabiera Dochodu, ale ieszcze wyciąga częstey Lustracyi, ściśleyszego dozoru i dokładnieyszego powinności dla Celnych Officyalistow opisania a to dla zapobieżenia tym szkodom, ktore się z przypadku JP: Klikowicza Superintendenta Jurborskiego wydarzyły, a ktorym podobne i w dalszym czasie wydarzać się mogą, osobliwie gdy sama Magistratura Skarbowa patrzeć oboiętnie będzie na Officyalistę w decessa wpadaiącego.

Instruktarz Celny nowo przez Kommissyą Skarbu Litt: ułożony, iest dla Handlu Prowincyi Litewskiey uciążliwy, ktory potrzebuie zastanowienia i poprawy.

Na Handluiących w Wielkim Xięstwie Litt: nałożono iest tymże Instruktarzem płacić od każdego Złotego dochodow Celnych, dwa grosze Kwitowego, ieden grosz Wizy, i ieden grosz Akcydensu co iest istotnie nowym dla obywatelow Podatkiem cztery grosze od Złotego wynoszącym a Handel niezmiernie ściskaiącym.

M 2

W Opłaceniu należących podług Prawa Pensyi rożnym, gdy Skarb Litewski dostarczaiącym bydź się nieokazał na wszystko, z nierowną proporcyą dla wszystkich zatrzymywano było niedopłacenie, iednym albowiem zapłacono wszystko, drugim część, a innym nic nie dano.

Reparacya Zamku Grodzieńskiego ogułem położona bez okazania szczegulnych tey reparacyi Expensow w co iednak Deputacya weyrzeć chciała.

Burgrabia i Stroże Zamku Grodzieńskiego w Fundu-szu na reparacyą mieścić się maiący, położeni są udzielnie w Expensach Skarbowych na co wyraźnego Prawa nie było.

Na opłaconą część zaległey Pensyi JW. Gadomskiemu Marszałkowi przeszłemu Seymowemu na Zło: Pol: 3,333. gro: 10. nie złożono Kwitu, ktory zapewne poźniey się złoży, a tak zastrzega się tylko gdyby niebyło w tym mitręgi.

Robota i kontynuacya Kanału Muchawieckiego potrzebuie dokładnieyszey Exekucyi i nie tak kosztowney Lustracyi iak była iednego z Kommissarzow Skarbu Litewskiego Zło: Pol: 6,000. kosztuiąca, a ktora żadnego pożytku nie przyniosła.

To tedy wszystko iako poprawy potrzebuiące do decyzyi Stanow maiąc w mieyscu swoim podać tu wyrażamy dla tego, ażeby przyszłych da Bog Seymow Delega-

cye, uwiadomione zostały nad czym Delegacya nasza swoie zastanowiła uwagi i co poprawionym w Administracyi Skarbu W. X. Litt: bydź koniecznie powinno, a ieżeliby na teraźnieyszym Seymie wszystkich wyżey wyrażonych Artykułow poprawić nieprzyszło, tedy na dalszych Seymach Stany zgromadzone poprawić one zapewne przez miłość Dobra Publicznego starać się będą.

Gdy zaś spodziewamy się, że następne Delegacye w Examinowaniu czynności Kommissyi Skarbu Litt: nieżałuiąc pracy swoiey, ieżeliby iakie dostrzegli omyłki, znowu podać one dla wiadomości poźnieszym od siebie Delegacyom starać się będą, tak my wyrażamy powyższe omyłki, dla tego, ażeby Delegacya po Nas *immediate* następuiąca, miała wiadomość cośmy poprawy wymagaiącego znaleźli, zakończywszy zaś tym sposobem reflexye nasze, Remanenta Skarbowi należące do przyszłego Seymu pozostałe specyfikuiemy iak następuie.

Gotowizną w Kassie pozostałych - - -	Zło: Pol:	362. g. 27. ⅔
Na Retentach zaś iako to:		
Na zmarłym Czartoszewskim Superintendencie Zmudzkim i Jego Poręczniku JP. Fronckiewiczu - -	Zło: Pol:	5,926 g. 20.
Na JP. Rutkowskim taraźnieyszym Superintendencie Zmudzkim. - - -	Zło: Pol:	5,955. g. 5.

Na JP. Klikowiczu Superintendencie Jurborskim, Jego Poręczniku W. JP. Oskierce, Kommendancie Jazdy Narodowey tudzież innych Osobach do tego Decessu przyczyniaiących się. - - - - Zło: Pol: 176,912. g: 12. $\frac{4}{8}$

Na JP. Piotrze Exaktorze Wileńskim i Jego Poręczniku W. JP. Narbucie Chor: Lidzkim podług Dekretu z nim zapadłego Zło: Pol: 84,215. g. 22. $\frac{2}{6}$

W Skarbie Koronnym dla Skarbu Litewskiego za Cło od Kupców Litt: za Paszportami iadących. - - - Zło: Pol: 10,308. g. 27. $\frac{2}{8}$

Na składzie Wierzbołowskim z Prowentu Tabacznego. Zło: Pol: 229. g. 14.

Udzielnie zaś za Dekretem Kommissyi Seymu 1780. Roku naznaczoney na Dobrach JP. Andrzeykowicza długu do extenuacyi - - - - Zło: Pol: 19,208. g. 21.

Na JP. Buynickim Zawiadowcy Dobr Postawskich wedle kalkulacyi wylikwidowanego decessu - - - Zło: Pol: 26,310. g. 13.

Na dawnieyſzych Officyaliſtach
iako to: Orzeſce, Czyżu Zdzietowieckim, Kryſzpinie, Gorſkim, i innych wedle Dekretow Kommiſſyi Seymowey i
Rachunkow *ad vindicandum.* Zło: Pol: 71,289. g. 12. $\frac{1}{2}$

IN SUMMA na Retentach w
Remanencie i w Gotowiznie. Zło: Plo: 400,719. g. 24. $\frac{1}{2}$

Reſztę procz wyżey wyrażonych Uwag naſzych, i wymienionych artykułow, tak Przychod iako też i Rozchod z Produkowanemi Kſięgami i z Kwitami zweryfikowawſzy i zgodne znalazłſzy, ten Rachunek rękami właſnemi podpiſuiemy: Dat w Warſzawie dnia 10. Grudnia 1788. Roku.

